

КЛУБ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ЗОРЯНИЙ»
відділу освіти виконавчого комітету Бердянської міської ради

О. В. Терешина

Навчально-методичний посібник
«Моделювання іграшок-сувенірів: основи»

Бердянськ
2015

ЗМІСТ

Вступ	3
Теоретична частина	
Вступнє заняття.....	8
Українська народна іграшка.....	10
Сувеніри-прикраси з бісеру	19
Іграшки з тканини	26
Народна вишивка	33
В'язання сувенірів гачком	40
Практична частина	
Оберіг «Звірятко».....	48
Прикраса «Комірець».....	50
Гольник «Дартс».....	53
Магніт на холодильник «Равлик».....	57
Магніт на холодильник «Слоненя»	59
Саше «Гарбузи».....	63
Пальчикова іграшка «Лисичка- сестричка».....	69
Іграшка-гойдалка «Сімейка їжачків»	73
«Вишиванка для ляльки Barbie».....	78
Іграшка- гойдалка «Вівця-бешкетниця»	81
Бібліографічний опис, електронні ресурси.....	86
Додатки	
План-конспект відкритого заняття-ділової гри.....	91
Технологічна карта	
до заняття-ділової гри.....	97
Фотоілюстрації	101

ВСТУП

Одним з основних соціальних інститутів, що забезпечують виховний процес і розвиток індивідуальних здібностей дітей, є заклади позашкільної освіти дітей і підлітків, які відрізняються від загальноосвітніх закладів правом вибору виду діяльності, рівня складності і темпу освоєння освітньої програми в обраній сфері пізнання.

В даний час роль системи позашкільної освіти в підготовці підростаючого покоління істотно зростає. Вона покликана вирішити найважливішу соціальну проблему, пов'язану з виявленням та розвитком тих задатків і здібностей дітей, які часто не потрапляють в коло шкільних компетенцій, але забезпечують стійкий саморозвиток та самореалізацію дитячої особистості.

Комплексним засобом, що поєднує в собі переваги як початково-технічного, так і художньо-естетичного виховання, є гуртки декоративно-ужиткової творчості.

Головним завданням гуртків художньо-технічного профілю є якісне надання знань у сфері науки і техніки; формування практичних вмінь і навичок з різних напрямів технічної творчості; розвиток конструкторських здібностей, винахідливості, просторового і логічного мислення, уяви, фантазії.

Одним із найпоширеніших гурткових напрямків в сучасному позашкільлі є «Моделювання іграшок-сувенірів». Його популярність, а відповідно й актуальність полягає в тому, що цей вид діяльності відноситься до ручної праці, яка розвиває не тільки абстрактне, розширене мислення, художній смак, посидючість та терпіння, але і надає практичні навички з шиття, основ конструювання, планування власної діяльності задля досягнення цілі тощо. Заняття в цьому гуртку допомагають дітям розумно й цікаво проводити час, пробуджують допитливість, любов до знань, фантазію та уяву. Як показує досвід, позашкільна діяльність у вказаному напрямку допомагає вихованцям краще засвоїти матеріал багатьох шкільних предметів і навчальних курсів:

«Художня праця», «Трудове навчання», «Мистецтво», «Я і Україна», а також інших.

Даний навчально-методичний посібник створено на допомогу керівникам гуртків, які працюють за програмою гуртка «Моделювання іграшок-сувенірів» (рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/11-17865 від 11.11.2014 р.) [23], і містить теоретичні та практичні завдання для вихованців, а також методичні рекомендації для педагогів щодо організації навчально-виховного процесу груп I року навчання.

Програма «Моделювання іграшок-сувенірів» розрахована на роботу з учнями молодшого та середнього шкільного віку, передбачає навчання дітей у групах основного рівня і розрахована на два роки навчання. Перший рік навчання – 144 години на рік, 4 години на тиждень (другий рік навчання – 216 годин на рік, 6 годин на тиждень).

Основні завдання гурткових занять в I рік навчання полягають у формуванні таких компетентностей:

- пізнавальної: ознайомлення з основами технічної творчості, декоративно-ужиткового мистецтва, моделювання й конструювання, оволодіння поняттями, знаннями про матеріали й інструменти.

- практичної: формування вмінь і навичок роботи з різними матеріалами, прийомів виготовлення виробів і виконання технологічних операцій;

- творчої: задоволення потреб особистості у творчій самореалізації, формування творчої особистості, її художнього смаку, пізнавального інтересу, творчої уяви, фантазії, емоційній, фізичний та інтелектуальний розвиток.

- соціальний: виховання поваги до звичаїв і традицій українського народу, бережливого ставлення до рідної природи, розвиток позитивних якостей емоційно-вольової сфери, доброзичливе ставлення до людей, охайність і старанність у роботі.

На першому році навчання учні ознайомлюються з іграшкою як одним із видів українського народного мистецтва, вчать працювати з різними ма-

теріалами та інструментами. У процесі навчання учні набувають практичних навичок у виготовленні шаблонів, читанні схем, підборі та розкрої текстильних матеріалів, пошиві й оздобленні сувенірів. Вивчають правила техніки безпеки під час роботи з різними матеріалами та інструментами.

Основною формою організації навчально-виховного процесу в гуртку «Моделювання іграшок-сувенірів» на першому етапі є традиційні гурткові заняття.

Програмою передбачено теоретичні й практичні заняття.

При викладенні теоретичного матеріалу використовуються різноманітні методи навчання: словесні (лекції, бесіди, пояснення), наочні (демонстрація ілюстрацій, схем, креслень, зразків виробів та ін.) В посібнику, крім інформаційно-довідкової інформації, яка дозволить керівнику гуртка організувати теоретичні заняття або пізнавально-виховні заходи, містяться також приклади ігрових прийомів та методів, які допоможуть зробити навчальний процес цікавим для дітей.

Основний час на заняттях надається практичній роботі. До неї входить виготовлення шаблонів моделей іграшок, розробка нових конструкцій, розкрій тканини, пошиття та оздоблення виробів тощо.

Вагоме місце у гуртковій роботі займають і нестандартні форми організації навчального процесу (ділова гра, тренінг, заняття-казка і т. п.), ігрові та проектні технології тощо, елементи яких слід використовувати з перших днів занять. Це допомагає підтримувати інтерес дітей до гурткової роботи, створювати умови для більш повного та якісного засвоєння програмового матеріалу.

Враховуючи різновіковий склад групи доцільним є використання методу групових завдань та колективних творчих справ. Працюючи над ним гуртківці виконують окремі частини спільної композиції. Це дає можливість педагогу:

- здійснювати індивідуально-диференційований підхід, обираючи для кожного вихованця завдання відповідно до вікових особливостей та рівня навченості в межах спільної творчої діяльності;
- реалізовувати виховні задачі, згуртовуючи дитячий колектив, сприяючи розширенню дружніх взаємовідносин, проявів взаємодопомоги. Гуртківці розуміють, що від роботи кожного залежить кінцевий результат, тож створюються умови для формування таких особистісних якостей, як цілеспрямованість, відповідальність, вміння планувати власну діяльність та ін.

Підсумком роботи вихованців (визначення рівня практичних вмінь) з окремих тем та в кінці року є створення індивідуальних та колективних творчих доробків, відбір кращих експонатів для участі у виставках та конкурсах різних рівнів.

Теоретична частина

ВСТУПНЕ ЗАНЯТТЯ

«Матеріали та інструменти для виготовлення іграшок – сувенірів»

ХУТРО та ТКАНИНА. Основним матеріалом є хутро. Немає необхідності спеціально купувати їх, адже у кожного знайдуться старі речі: шапка, дитяча шубка, будь – які залишки тканини.

ШКИРА. Для виготовлення деяких деталей і декоративного оздоблення буде потрібно шкіра. Цей дивовижний матеріал, створений природою, здавна приваблював людей. Міцна, еластична, прекрасно тримає форму, вона відмінно виглядає у поєднанні з будь-якими тканинами. До того ж її не доведеться довго шукати. Чоботи, які віджили свій вік і їх неможливо полагодити, старі сумки, портфелі, ремені або рукавички - все піде у справу. Крім того, можна використовувати дерматин, клейонку і інші замітники

ГУДЗИКИ. Застосовуються для виготовлення очей і носиків. Краще всього використовувати гудзики круглої або овальної форми без малюнків і наскрізних отворів. Для очей бажано брати гудзики чорного або коричневого кольору. Так очі виглядають більш виразно. Для носиків підійдуть гудзики будь-якого кольору і величини.

НАПОВНЮВАЧІ. Добрими наповнювачами іграшок є: технічна вата, дрібно нарізаний поролон або латекс, синтепон У крайньому випадку можна використовувати відходи крою (обрізки тканини і хутра), але тоді іграшки будуть більш важкими.

КЛЕЙ. Пришивання дрібних деталей може викликати деякі труднощі, в цьому випадку вам допоможе клей. Приклеєні деталі часто виглядають більш акуратно. Рекомендуємо застосовувати «Момент», «ПВА». Вони забезпечать необхідну міцність поверхонь, що склеюються.

ДРІТ. У деяких випадках для більшої стійкості іграшки, а також для додання їй певної форми виготовляється дротяний каркас. Для нього підійде мідний або алюмінієвий дріт діаметром 2мм. При роботі над каркасом слід домагатися максимальної жорсткості в місцях з'єднання деталей.

НИТКИ. Нитки повинні бути міцними. Найкраще застосовувати бавовняні нитки № 10-30 або «ірис». Не варто використовувати шовкові кручені нитки.

ІНСТРУМЕНТИ. Довгі голки з великим вушком, наперсток, добре заточені ножиці з гострими кінцями або різець папір для викрійок, калька для презняті лекал, олівець, лінійка, крейда або шматочок мила тощо. [12]

Орієнтований перелік додаткових матеріалів наведений в таблиці 1.1

Таблиця 1.1. Орієнтований перелік додаткових матеріалів.

Матеріали	Матеріали
Бісер	Фломастери
Блискавки	Фурнітура
Тканина	Кусачки
Набір стеклярусу	Стрічка сантиметрова
Моток ліски	Нитки синтетичні
Кольорові стрічки	П'яльця різного діаметра
Тканина для вишивання хрестиком (канва)	Нитки вовняні
Плоскогубці	Пінцет
Лінійка закрійника	Лекало
Синтетичний трикотаж	Пензлики № 1, 2, 3 та інші
Тасьма	Папір міліметровий

Ігрова хвилинка

1. «Збери необхідне»

За відведений час команди вихованців мають відібрати з наданих речей ті, що знадобляться під час занять. Команда, яка не лише відібрала потрібні матеріали та інструменти, але і змогла пояснити їх призначення, перемагає.

2. «Пізнай на дотик»

Вихованцям пропонується із зав'язаними очима розпізнати матеріали, які використовуються в роботі. Перемагає той, хто зможе вгадати більшу кількість матеріалів.

УКРАЇНЬСЬКА НАРОДНА ІГРАШКА

1. Історичні відомості про українську іграшку

Головним компонентом, «матеріальною основою» (А. Макаренко), «життєвим нервом» гри (Ю. Аркін) є іграшка — річ, призначена дітям для гри. В народі її ще називають цяцька, лялька, цяцянка, виграшка, забавка. Без неї гра неможлива. Як найсуттєвіший компонент гри, вона відіграє важливу освітню, розвивальну, виховну, навіть організаційну ролі. Як і гра, іграшка є важливим фактором психічного розвитку дитини, що забезпечує поступове здійснення нею усіх видів діяльності на більш високому рівні.

На території України найдавніші прототипи іграшки виявлені в с. Мезин Коропського району Чернігівської області. Це були фігурки пташок, вовка чи собаки, виготовлені з мамонтового бивня приблизно 25 тис. років тому. Мали вони обрядове значення.

У IV—III тис. до н. е. трипільці виготовляли керамічні жіночі статуетки, різноманітні фігурки тварин (овець, коней, биків та ін.) та їх дитинчат, які символізували плодючість. В могильнику на території Львівської області археологами знайдено ліпні порожнисті фігурки пташок, що згодом трансформувалися в іграшки - свищики.

Дитячі іграшки давніх слов'ян (дерев'яні коники, качечки) знайдено під час розкопок на Наддніпрянщині. Датовані вони приблизно X — початком XII ст. У той час побутували і так звані технічні іграшки: луки, мечі, дзиги тощо.

У дохристиянський період іграшки переважно зображали священних тварин, птахів, фантастичних істот, що свідчить про їх зв'язок з язичницьким культом, народною міфологією. Після прийняття християнства іграшки здебільшого використовували з ігровою та декоративною метою. Однак деякі з них зберегли ритуальний характер і дотепер (ялинкові прикраси до Нового року, святкові кульки тощо).

Від українських іграшок періоду XIV—XVIII ст. майже нічого не збереглося. Однак етнографи стверджують, що виготовлення забавок не припинялося ні в XIV, ні в XVI століттях. У другій половині XVIII ст. внаслідок розвитку в Україні ярмаркової торгівлі розпочалося масове виробництво забавок на продаж. Жодний ярмарок не обходився без глиняних коників, баранчиків, півників, маленького посуду, ляльок — «пані», розписаних орнаментом, прикрашених кольоровою глиною і покритих прозорою поливою.

Розквіт кустарного іграшкового промислу припадає на середину XIX ст. Найбільше виготовляли забавок на Наддніпрянщині, Поділлі, Прикарпатті. Серед тогочасних іграшок Наддніпрянщини кінця XIX ст. — дерев'яні кухлики для набору рідини, дерев'яні ляльки, маленькі моделі побутових речей (іграшкові товкачки, рублі, оздоблені різьбленням), дзиги, вітрячки та ін. Популярними були механічні забавки з відповідними руховими елементами — вирізані фігурки попарно з'єднаних планками ведмедів, ковалів, ткачів; головоломки для дітей — так звані велика і мала мороки. Велика морока складалася з двох довгих і дванадцяти коротких кілочків, що утворювали на основній осі три хрестоподібні конструкції, а мала — із чотирьох однакових кілочків, зв'язаних у хрестик. Щоб їх розібрати, а потім скласти, необхідно було виявити кмітливість і винахідливість.

Найбільше дерев'яних іграшок виготовляли на Прикарпатті, у Яворові (Львівська обл.). Це різноманітні візочки з дробинками, кониками, іграшкові меблі (столи, скрині, лави, ліжка), іграшкові музичні інструменти (сопілки, пищики, тарахкальця, тріскачки та ін.).

Селище Опішня (Полтавська обл.) відоме своїми керамічними іграшками, які відображали реальну природу, народний побут, героїв казок, пісень, творів фантастики (коник, квочка з курчатами, пташниця, вершники, міські та сільські жінки у типовому одязі, звірі-музики тощо).

Гончарі, крім ужиткового посуду, виробляли й «дріб», тобто маленькі іграшкові посудинки: глечики, макітерки, мисочки, горнятка, маснички тощо.

Вони повторювали традиційні форми ужиткового посуду, а розписували їх відповідно до місцевості, де виготовляли.

На Поділлі відомими осередками виготовлення керамічної іграшки були Бубнівка, Бар Вінницької області, Адамівка—Хмельницької, Калагарівка—Тернопільської області та ін. Найпопулярнішими тут були ляльки, коники і вершники. Ляльок завжди ліпили у святковому одязі, з намистом на шії, модною зачіскою на голові; очі і рот позначали крапками і рисками. Подільські ляльки тримали у руках дитину або під пахвою пташку. Традиційні іграшки - вершники зображали на коні селян, козаків, військових тощо. Подільські свищики мали вигляд тварин і птахів.

У ХІХ—на початку ХХ ст. на Волині діяли два найбільших осередки виготовлення керамічних іграшок (с. Вишнівець та Великий Кунинець Тернопільської обл.). Образи іграшок були традиційними (ляльки з птахами, свійські тварини, вершники), однак порівняно з подільськими вишневецькі забавки витонченіші та барвистіші.

Наприкінці ХІХ ст. на Львівщині (с. Стара Сіль), виникли рідкісні в українському народному мистецтві сюжети—«танюк» і «колисочка». Перший зображує жінку і чоловіка у танці. Свищик «колисочка» має вигляд «колиски на кружалах», у якій лежить дитина. Окрему групу забавок становлять керамічні тарахкальця («хихички»), відомі ще з часів трипільської культури,—порожнисті кульки завбільшки з гусяче яйце, прикрашені оздобленнями (сонце, півмісяць та ін.).

На Гуцульщині вівчарі ліпили іграшки з плавленого овечого сиру. Випасаючи овець, вони виготовляли казкових оленів, баранчиків, фантастичних півників, коників, а повернувшись із полонини, дарували їх дівчатам і дітям. Згодом цим почали займатися жінки, і в ХІХ ст. виготовлення іграшок із сиру стало домашнім промислом. Найбільшими осередками цього промислу були села Брустурів, Річка, Снідавка і Шепіт теперішньої Івано-Франківської області.

В Україні іграшки виробляли не тільки з твердих і пластичних матеріалів, а також із лози, соломи, рогози, повісма, довгої трави. Для виготовлення саморобних іграшок використовували тканину, кольоровий папір, картон.

Народна іграшка є специфічним витвором. Вона мусить мати пізнавальну цінність для дитини, відображати явища реального світу в доступних їй формах. Народна іграшка повинна не тільки нести інформацію, а й бути естетичною, втілювати оригінальну ідею. Використання її у дитячому садку, сім'ї збагачує, урізноманітнює ігрову діяльність дітей, розширює сферу пізнання світу і свого народу, розвиває традиційні для національної, господарської, побутової культури навички. Дитина сприймає народну іграшку і як витвір мистецтва, що сприяє її духовному збагаченню. Отже, народна іграшка дає дитині те, чого не може дати сучасна іграшка. Існуючи поряд, вони доповнюють одна одну. [34]

2. Фольклорна лялька

Образ таких ляльок зазвичай умовний. Але з точки зору історії українського народу дуже важливий.

Серед українських традиційних ляльок унікальним особливим явищем є ляльки Київщини, Полтавщини та Черкащини. Саме тут збереглася та стародавня сакральність в образі.

Коли голівка готова, майстриня нарікала майбутню ляльку тим іменем, яке символізуватиме її призначення. Далі з валиків тканини формувались ручки (перекладина хреста) і тулуб. Дехто з майстрів надає ляльці більшої схожості з жіночою фігурою, формуючи ще й груди. Після цього ляльку одягають - вбрання та кольори підбирає майстер за своїми смаками та враховуючи символічне призначення ляльки. Наприклад, якщо лялька робиться на добробут і здоров'я сім'ї - для одягу підбираються червоно - зелені відтінки, для успіху у фінансових справах - зелені і золотисті, для щастя в коханні або подружнього життя - червоні, рожеві, оранжеві кольори, для успіху в творчості - блакитні. І, звичайно, велику силу має вишивка, особливо, якщо це ви-

шивка старовинна, яка несе в собі давню символіку і позитивну енергію багатьох поколінь. Потужну захисну силу мають ляльки, виготовлені з натурального конопляного полотна - це універсальний родинний оберіг від нещастя і хвороб.

Багато хто з дослідників, відзначаючи важливість традиційної ляльки у процесі виховання дитини і формування її світогляду, в той же час залишає поза увагою інший аспект народної ляльки. Звичайно, лялька завжди була іграшкою, але в давнину кожна річ мала крім побутового, буденного, ще й сакральне призначення. І лялька - не виняток. З одного боку, гра з лялькою - це важлива складова прилучення дитини до пізнання світу і побутового життя, дівчинка, граючись з лялькою, психологічно готувала себе до майбутнього материнства. Однак в давнину лялька мала досить віддалену схожість з живою людиною, на відміну від ляльки сучасної. Тому є причина не тільки майстерності лялькаря - до наших днів дійшли дуже вишукані ляльки, які свідчать про естетичний смак і художній талант майстра. На те були інші, потаємні причини. Вважалося, що якщо лялька дуже схожа на людину, у неї може перейти душа живого власника, і саме тому ляльку, особливо дитячу, або ту, яка була призначена для ритуалів, свідомо позбавляли яскравих ознак «людства», зокрема, в багатьох традиціях, в тому числі і в українській, ляльку «знеособлювали», обличчя її було або умовно промальоване, або ж його зовсім не було. У той же час, лялька за своїм декоративним оформленням і формою служить для дитини найпершою зв'язком з традицією.

Але будь-яка лялька, а надто мотана лялька, в яку майстер вкладає свої думки і наміри, мала в усі часи й інше призначення, а саме - культово-обрядове. Це вельми важливий культурний і навіть магічний феномен, про який зараз якщо й згадують, то здебільшого в контексті сумнозвісних «ляльок вуду», за допомогою яких чаклуни в Африці і на островах Карибського моря насилають хвороби і нещастя на своїх ворогів. Але нерідко забувається, що магія - це всього лише вміння працювати з певними силами природи, які до кінця ще не можуть пояснити вчені, і ці сили можна повернути як на шко-

ду, так і на користь, - все залежить від намірів і дій конкретно взятої людини, який проводить ритуал.

Створення «магічних» ляльок пов'язане з ритуалами та обрядами, які стосуються померлих предків або конкретних ритуалів, спрямованих на отримання доброго врожаю, відведення посухи або навпаки - припинення дощів. Після виконання свого призначення така лялька знищувалася. Досі такі ритуали зустрічаються в племенах Африки та Австралії.

Зокрема, дуже цікавим є звичай робити ляльку - мотанку для викликання дощу. Це нагадує про Велику Богиню, Богині Дану - Праматір Вод, яка, за міфами європейських народів, народила усі ріки (і до цих пір корінь імені цієї богині зустрічається в назвах багатьох європейських річок). Пізніше у слов'янських народів був культ богині Макоші - володарки живильних небесних вод (дощу), покровительки священних цілющих джерел, володарки і хранительки людських долі. До цієї богині молилися біля джерел і водойм, до неї зверталися з проханням про врожайних дощах. Її зображували її жінкою з піднятими або розпростертими руками. Досі розпростерті в жесті захисту руки - атрибут української ляльки - мотанки. Крім того, що Макоша - богиня води, вона ще й богиня - прядильниця, вона пряде нитки людських долі. І в даному випадку ниточка, якою мотається лялька - берегиня - це теж символ щасливої нитки, що її пряде кожному з нас Велика Богиня. І майстриня, створюючи ляльку - мотанку, вкладаючи в своє творіння щасливі побажання, яких вона просить для майбутнього власника ляльки у Хранительки Долі.

За народними повір'ями, лялька - це вмістилище душі, життєвої сили людини. У багатьох культурах, зокрема, в Японії і в деяких племенах Америки було прийнято робити ляльку, яка символізувала конкретної людини, для вигнання хвороби з тіла. Лялька, виготовлена з тканини або іншого матеріалу, використовувалася цілителями для лікування тяжких хвороб з допомогою магічного обряду. Ляльку спеціальним заклинанням зв'язували енергетично з хворою людиною, далі цілитель чи знахар замовлянням переносив хворобу на ляльку, після чого її закопували, спалювали або знищували іншим чином.

Вважалося, що із знищенням ляльки піде і хвороба від людини. Аналогічні обряди в тій чи іншій формі існували і в інших традиціях, зокрема, і українські відьми - знахарки теж мали подібний звичай.

Звичайно, іноді ляльку робили і на шкоду людині - зокрема, таке явище, як описують дослідники, мало місце на Гуцульщині. Добре цей обряд відображено у фільмі Сергія Параджанова «Тіні забутих предків».

Ляльку для такого ритуалу - чи то оздоровчого, чи навпаки, шкідливого - робили з воску або тканини, іноді з глини - тобто, з матеріалів, які порівняно легко було знищити. Ляльку спеціальним ритуалом пов'язували з людиною, якій хотіли завдати шкоди або навпаки, бажали добра. І коли виготовляли - подумки чи вголос вимовляли те, для чого робиться ця лялька. Іноді в ляльку зашивали шматочок речі, яка належала людині. Якщо хотіли пошкодити, то ляльку протикали терновим шипом або іншим колючим деревом. У Карпатах, кажуть, це треба було робити виключно голками, купленими на гроші, зароблені у вдови. Воскову ляльку могли розтоплювати на вогні.

Окремий різновид обрядової ляльки, яка робилася на добробут і щастя - це весільна подвійна лялька, що зображувала «князя з княгинею», тобто, молодого й молоду. Такий подвійний ляльці робили одну ручку на двох, що мало символізувати узгоджену любов'ю життя. І нерідко таку парну ляльку садовили на першій підводі, якою молоді їхали до церкви вінчатися, щоб ця лялька захищала майбутнє подружжя від лихого ока. До речі, і зараз нерідко можна бачити на капоті машин весільного кортежу ляльку, хоча вже давно забувся первісний, сакральний символ цієї традиції.

Магічна роль мотали ляльки, як захисного оберегу, відображена в народних казках. Лялька - мотанка є помічницею і берегинею героїні в казці «Василиса Прекрасна». Мати, помираючи, дає своїй доньці лялечку і наказує, щоб берегла її, шанувала, годувала крихтами хліба і краплями молока - і лялечка завжди буде вірною помічницею. Дівчина виконує наказ матері, і лялька допомагає їй здійснити всі завдання, виконати всі забаганки поганої ма-

чухи, вийти переможницею в символічному поєдинку з Бабою - Ягою і зрештою отримати щастя і добробут.

Очевидно, ця казка - відгомін старовинного звичаю, коли мотана лялька була символом Берегині роду, яка передавалася з покоління в покоління, від матері до дочки, і ниточка, якою в'язалася лялька, ставала символічною золотою ниткою, яка з'єднувала покоління в міцний єдиний Рід, берегла і захищала, давала силу, насагу і добробут. [35]

3. Технологія виготовлення української народної іграшки

Українська народна іграшка (мотанка) виконується виключно шляхом намотування, не має обличчя і несе в собі тепло людських рук, любов і турботу, з якою створена. Вона може бути плетена із соломки чи зовсім без застосування нитки, коли всі вузли закріплюються архітектонічно за рахунок того матеріалу, з якого робиться мотанка. Голова називається «куклою». Для неї шматочок тканини складається вузько (як пасок або крайка), а тоді згортається «фрулетиком» і обмотується тканиною.

«Куклою» величають і перший обжинковий сніп, закручений в особливий спосіб. Таке ж наймення у дитячої «пустушки» — хліба, загорнутого в полотнянку (її раніше давали до ротика немовляті). Тобто шматочок хліба чи тканини або зерно, загорнуте в полотнину, — це голова, що уособлює дух істоти. Приєднується вона дуже просто: до колодки, до трісочки, до кукурудзяного стебельця — будь - чого. Мотанка навіть може не мати рук — тільки обгортається тканиною. І тут уже годиться все, що знайдеться в господарстві. Раніше найкоштовнішим убранням для ляльки ставали клапті старих вишитих сорочок, іншого одягу. Власне, тому українська мотанка позначена регіональними ознаками тієї місцини, де її виготовлено.

Лялька - мотанка ні в якому разі не шиється, не проколюється голками чи шпильками — виключно мотається. Звідси і назва - мотанка. Голку можна застосовувати лише при виготовленні одягу для ляльки і ні в якому разі не пришивати нічого до самої ляльки!

Оскільки робилась лялька - мотанка з тих матеріалів, які були під руками – чи то солома, чи старі непотрібні речі, а одягалась в клаптики матерії зі старого одягу матусь і бабусь, то й не дивно, що така лялька, зроблена власноруч, оспівана піснями, обласкана казками, одягнена в усе своє, домашнє, рідне – вважалась оберегом у родині. Якщо в сім'ї хворіла дитина, то їй робили спеціальну ляльку - мотанку, яку змотували з тієї трави, яка допоможе при хворобі, її давали дитині – і забавка, і цілющий ефект. [36]

Ігрова хвилинка

1. «Іграшкова екскурсія»

По закінченні вивчення відповідної навчальної теми, вихованці влаштовують міні-виставку власних робіт та розповідають про історію виникнення та технологію виготовлення українських народних іграшок батькам, друзям, вихованням інших гуртків.

2. «Мій власний оберіг»

Гуртківці отримають завдання, в залежності від віку та рівня навченості, намалювати або створити оберіг від власних страхів або негараздів, використовуючи традиційну або придуману самотійно символіку.

СУВЕНІРИ-ПРИКРАСИ З БІСЕРУ

Із бісеру можна зробити різні речі, наприклад іграшки - сувеніри: тваринки, цікаві брелоки та багато іншого. Їх виготовлення процес захоплюючий, в результаті якого Ви неодмінно отримаєте прекрасний сувенір, подарунок або милу дрібничку, яка принесе радість Вам чи Вашим друзям, дітям і близьким.

1. Матеріали та інструменти

Бісер - це дрібні круглі або грановані (рубка), витягнуті або сплюснуті намистини з скла, металу, порцеляни або пластмаси з отворами для нитки.

Позначення розміру бісеру прийшло до нас з 17 століття, наприклад, розмір 5/0, де цифра показує у скільки раз діаметр бісеринки менше діаметра стандартної намистинки "поні". Чим більше номер розміру, тим дрібніше бісер. Найбільш поширені розміри від 5/0 (діаметром приблизно 4мм) до 11/0 (діаметром приблизно 1,8мм).

Стеклярус - скляні трубочки різної довжини. Він може мати прямий або косий зріз. Для низання більше підходить стеклярус з прямим зрізом. Сучасна промисловість випускає також і кручений стеклярус

Намистини. Намистини бувають різних кольорів, форм і розмірів, зроблені з самих різних матеріалів. Круглі, квадратні, грановані, у формі сердечок і забавних звірів, перерахувати все неможливо. Все це дає величезний простір для польоту фантазії.

Для роботи необхідно вибрати **нитки**. Для багатьох робіт у техніці бісероплетіння підходять капронові нитки - вони досить міцні й тонкі. Але занадто слизькі і не пружні. Якщо ви тільки починаєте освоювати техніку бісероплетіння, краще використовувати нитки з натуральних волокон.

Дріт і волосінь. Для виготовлення різних об'ємних сувенірів використовується тонкий мідний дріт або волосінь. Товщина дроту або волосіні повинна дозволяти пройти їй через отвір в бісеринці 2-3 рази. Дуже добре, якщо дріт покритий зовні кольоровим лаком. Це зручно, коли в сувенірі фігурує

велика кількість не покритою бісером або намистинами дротяного простору. Наприклад, квіткові букети.

Бісерні **голки** - це гнучкі тонкі голки довжиною близько 5см. Голки для бісеру випускають під номерами :10, 12, 13, 15 та 16. Чим більше номер голки, тим вона тонша. Найбільш вживані голки № 12, вони легко проходять крізь бісер 11/0 і навіть деякі види бісеру 15/0.

Фурнітура. Металеві деталі для з'єднання фрагментів виробів, застібки і швензи. Для роботи Вам можуть знадобитися найрізноманітніші деталі, від з'єднувальних металевих гачків, до основи для шпильок.

Інструменти. З інших інструментів Вам знадобляться гострі ножиці, пінцет, кусачки і круглогубці для роботи з дротом. [9,20]

2. Технологія виготовлення виробів із бісеру

Перед початком роботи необхідно продумати яким буде майбутній виріб, у якій техніці його краще виконувати, який бісер або які бусини обрати для роботи. У цьому вам допоможе ескіз виробу. Наступним етапом буде складання узору. В залежності від техніки плетіння обирається основа (для плетіння у техніці полотно підійде звичайний аркуш із зошита у клітину, для усіх інших можна роздрукувати шаблони за необхідністю).

Закріплення нитки. При роботі в одну нитку, нанизуючи бісеринки на капронову нитку, припікають її кінець сірником. Набираючи бісеринки на бавовняну нитку, залишають кінець в 5-6см. Закінчивши нанизування на нитку, закріплюють її кінець, пропускаючи його за допомогою голки або ниткопротягувача через отвори кількох раніше нанизаних бісеринок. Кінчик бавовняної нитки акуратно обрізають ножицями.

Якщо потрібно подовжити робочу нитку, то роблять так само, як при закріпленні кінця: простягають нову нитку через кілька раніше нанизаних бісеринок, роблять 1 - 2 закріпних вузлики і продовжують роботу. [11]

Плетіння на одну нитку

Простий ланцюжок. Кожен впорається з виготовленням найпростішого ланцюжка. Треба просто нанизувати намистинки на нитку одну за одною до отримання потрібної довжини.

Але, незважаючи на всю простоту, цей ланцюжок є основою різних інших способів плетіння з бісеру. Крім того, його можна по-різному прикрасити, наприклад: використовувати намистинки різних кольорів і розмірів (в дитячих наборах для творчості часто зустрічаються намистинки у вигляді квіточок, листочків тощо). Сплести кілька найпростіших ланцюжків, а потім переплести їх в косичку і зав'язати стрічкою.

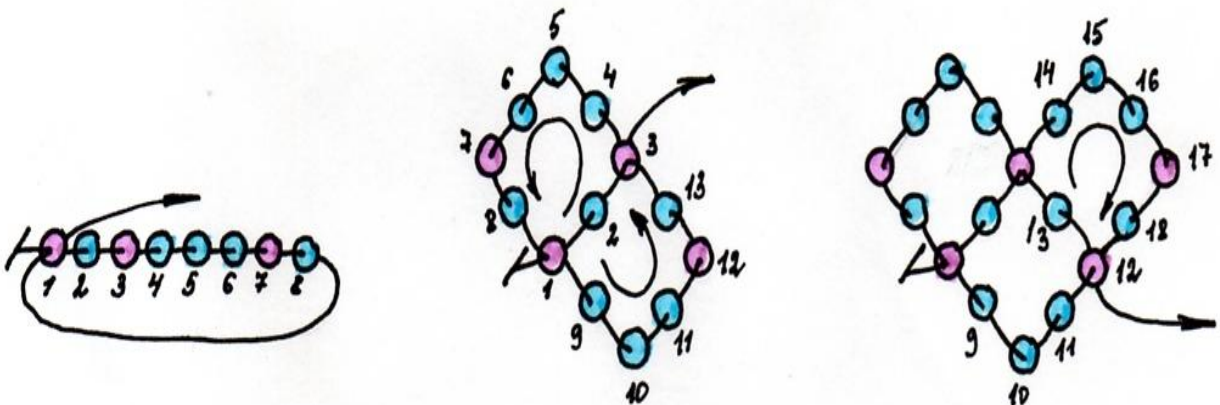
Ланцюжок «Колбочка». Незважаючи на назву, це гарний ланцюжок, на основі якої можна зробити масу цікавих виробів. Плететься він на основі найпростішого ланцюжка. Спочатку нанизуємо на нитку кілька бусинок, як ми тільки що навчилися. На тому місці, де хочемо зробити «колбочку», треба ще раз протягнути нитку в передостанню намистинку і затягнути. Намистинки розмістяться одна під іншою.

Ланцюжок «бутон». Ускладнений варіант «колючки». Нитка повторно протягується в четверту з кінця намистинку і затягується. Виходить простий ланцюжок, а на ній у бік відходить петелька з трьох бусинок, схожа на бутон. Не обов'язково просмикувати повторно нитку саме в четверту з кінця намистинку - можна і в п'яту, і в шосту. Таким чином, петелька буде виходити більше.

Ланцюжок «Ромбик». Цей ланцюжок відрізняється від описаних вище, і плести його складніше. Зате і виглядає він більш ефектно. На нитку набирається 8 бусинок, і нитка протягується в першу намистинку. Вийде колечко. На нитку набирається ще 5 намистинок, і нитка протягується в третню намистинку колечка. Набирається ще 5 бусинок і нитка протягується в четверту намистинку з пункту 2. Набирається ще 5 бусинок і нитка протягується в четверту намистинку з кроку 3. І так далі, до досягнення потрібної довжини. [37]

Плетіння на дві нитки

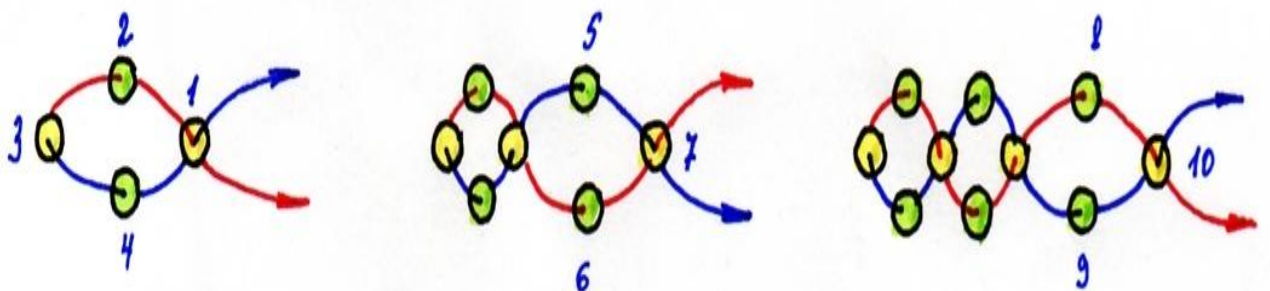
Як зрозуміло з назви, бісеринки набираються відразу на обидва кінці нитки. Тобто, нитка повинна бути в 2 рази довше, і знадобляться 2 голки, або обидва кінці нитки треба зміцнити лаком.

Ланцюжок «Хрестик». Напевно, найвідоміший ланцюжок. І найпростіший в техніці на дві нитки.

1. На будь - який кінець нитки набирається 4 намистинки, і зміщуються в центр нитки.

2. Один (знову ж, будь - який) кінець нитки протягується в будь - яку крайню намистинку навхрест. Намистинки утримуються в центрі нитки, а кінці затягуються.

3. На кожену нитку набирається по одній бусинці. Береться третя бусинка, в неї з різних сторін просмикуються обидві нитки. Затягуємо. І повторюємо крок 3, поки ланцюжок не досягне необхідної нам довжини.

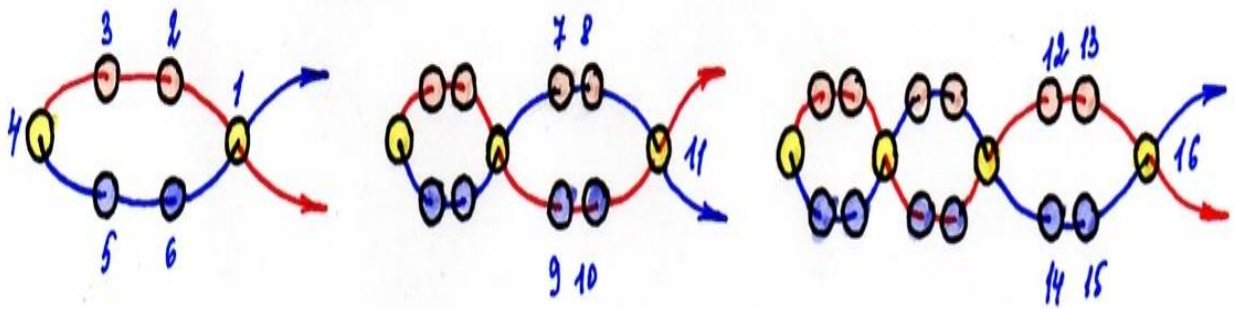

Щоб зав'язати такий ланцюжок, замість третьої намистинки береться перша бусинка ланцюжка, і в неї протягується тільки один кінець нитки. Потім нитка затягується і зав'язується у вузлик

Ланцюжок «Листочок». Виконується за тим же принципом, що і ланцюжок «хрестик», але з невеликим нюансом.

1. Набирається 6 бусинок, вони зсуваються в центр, в крайню протягується кінець нитки, затягується.

2. На кожену нитку набирається по 2 намистинки, береться п'ята бусинка, в неї з різних сторін просмикуються обидві нитки і затягуються. Повторюємо крок 2 до досягнення потрібної довжини.

Не обов'язково нанизувати на кінці ниток саме по 2 намистинки - можна по 3, по 4, або різну кількість - тоді ланцюжок буде згинатися. [37]

Поєднання кольорів при нанизуванні

Сприйняття та характер одного і того ж орнаменту можуть змінюватись в залежності від кольорового рішення композиції. Смуга орнаменту, складена, наприклад, із квітів та пелюсток, може бути ніжною та врівноваженою, якщо вирішена у пастельних тонах, або стати розбитою, яскравою та ритмічною, якщо кольорова гамма більш контрастна. Кольоровий спектр має багате різноманіття відтінків та кольорів. Ті в свою чергу йдуть у суворій послідовності: червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій та фіолетовий.

Більшість кольорів можна розділити на **ахроматичні** та **хроматичні**.

У сучасний час кольорова гама бісеру дуже різноманітна, але цей факт інколи не спрощує створення складної композиції. Саме тому так важливо знати закони кольорознавства. При підборі кольору бажано дуже чітко визначити для себе кольорову та тонову гаму. Створюючи прикраси, зовсім не обов'язково використовувати тільки пастельні тона. Як правило, досить вдало виглядає складна темна гама. Такі поєднання кольорів, як темно - бордовий, червоний та чорний, надають прикрасі суворість, витонченість. Розробляючи кольорову гаму небажано обмежувати себе у виборі тільки холодними або теплими тонами, завжди краще гра кольору та фактур, яка утворюється у результаті поєднання. Теплі та яскраві кольори ще сильніше заграють

поруч з холодним контрастним поєднанням, а спокійні пастельні тона посиляться за рахунок темного фону.

Поєднати яскравий контрастний орнамент у єдину, але не дуже неприємну оку композицію можливо за допомогою нейтрального ахроматичного – кольору білого або усіх відтінків сірого. Обираючи колір бісеру, необхідно обов’язково пам’ятати про головні та другорядні деталі орнаменту, щоб не зруйнувати ідею задуманого. Зображення повинно залишатись єдиним цілим, розкладеним по кольоровим плямам, не ділитися ні по формі, ні по кольору.

Ігрова хвилинка

1. «Намісто друзів»

Гуртківці діляться на команди. Капітану дається довга стрічка – він має «нанизати» всіх членів своєї команди (намистинки) на неї. Перемагає та команда, яка зробить це якнайшвидше.

Завдання можна ускладнювати, пропонуючи використати вивчені способи плетіння (зібрати друзів «хрестиком», «ромбиком» тощо)

2. «Конкурс орнаментальної краси»

На аркуші паперу в клітинку кожний з вихованців намагається створити власний орнамент. Потім вся група обирає найкращі задуми та, за допомогою керівника гуртка, розробляє схему плетіння.

ІГРАШКИ З ТКАНИНИ

1. Поняття про ескіз. Розробка ескізів для виготовлення іграшок за власним задумом

Ескіз – попередній малюнок, нарис.

Необхідний матеріал для створення ескізів: альбом для малювання, пензлі для фарб, ластик, фарби акварельні, олівець, лінійка, ручка, баночка з водою для фарби чи кольорові олівці.

Різноманіття іграшок для дітей перетворює кожен пошук нової забавки в справжній похід із зупинками біля самих різних відділів. І якщо маляті вибрати іграшку не так - то просто, то її творцями придумати щось цікаве і незвичайне ще складніше. Але все можливо - головне, мати нестандартний погляд на світ. Так, Венді, авторка компанії "Child's Own Studio", дійшла такого висновку після довгих пошуків іграшок для свого чотирирічного сина. Усміхнені слоники і котики, можливо, симпатичні, але такі банальні, її не влаштовували. Молода мама хотіла подарувати своєму синові щось дуже добре і особисте, іграшку, яку її син згадував би з теплотою в серці все своє життя.

Звичайна мати, на той момент ще безробітний архітектор, канадка Венді Цао запропонувала синові - Дані, намалювати, яким він бачить свою іграшку. Дитина це зробила, а Венді в свою чергу створила точну копію іграшки, яка дуже сподобалася синові. З цього і почався їх невеликий хенд мейд бізнес, який в даний час приносить їм досить пристойні гроші.

Тепер Венді Цао добре відома по всьому світу, завдяки мережі Інтернет, величезній кількості батьків, які бажають порадувати свою дитину і зробити для нього іграшку мрії. [38]

2. Правила техніки безпеки при виконанні ручних робіт

Небезпека в роботі:

- пошкодження пальців голкою або шпилькою;
- травма руки ножицями;
- травма очей.

Що потрібно зробити до початку роботи:

- порахувати кількість голок і шпильок в гольнику;
- покласти інструменти і пристосування у відведене для них місце.

Що потрібно робити під час роботи:

- бути уважним до роботи;
- надягати наперсток на середній палець правої руки, щоб не вколоти палець;
- зберігати голки і шпильки тільки в гольнику;
- класти ножиці праворуч із зімкнутими лезами, спрямованими від себе;
- передавати ножиці тільки з зімкнутими лезами і кільцями вперед.

Що потрібно зробити після закінчення роботи:

- порахувати кількість голок і шпильок у гольнику;
- прибрати робоче місце.

Ігрова хвилинка

1. «Контроль за безпекою»

За відведений час гуртківці мають розкласти картки з правилами безпеки за відповідними групами: 1 – до початку роботи;

2 – під час роботи;

3 – після закінчення роботи.

2. «Попереджувальний знак»

Вихованці діляться на творчі групи і створюють (малюнок, аплікація, колаж тощо) попереджувальні знаки безпеки: «Користуйся гольницею!», «Зберігай чистоту!», «Обережно: ножиці!» та ін.

3. Ручні шви

Деталі з'єднують між собою вручну за допомогою стібків і строчок.

Стібок - це закінчений процес переплетення ниток на тканині.

Рядок - це ряд повторюваних стібків на тканині.

Довжина стібка - це відстань між двома послідовними проколами голки.

Шов - це ниткове з'єднання деталей.

Ширина шва - відстань від зрізу деталі до строчки. [25]

Види ручних стібків і строчок наведено в таблиці 4.1.

Вимоги, що пред'являються до виконання ручних робіт (технічні умови)

1. Крейдяні лінії переводять з однієї деталі на іншу, прокладаючи копіювальні стібки.

2. Колір ниток для виконання строчок тимчасового призначення повинен відрізнятися від кольору деталей, які з'єднуються.

3. Зметують деталі по копіювальним стібкам або крейдяним лініях. Після зметування нитки копіювальних стібків видаляють.

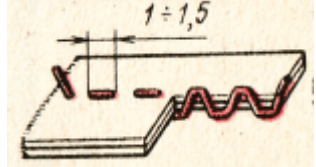
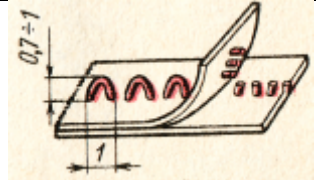
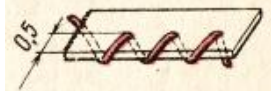
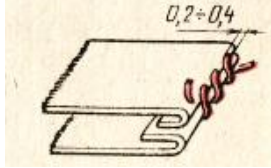
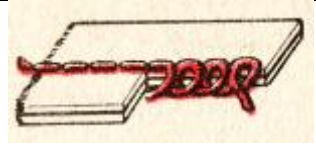
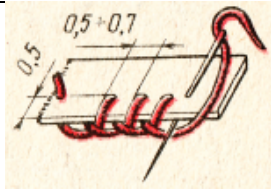
4. Нитку закріплюють на початку і в кінці рядка. На початку за допомогою вузлика на кінці нитки, в кінці - двома - трьома стібками.

5. Колір ниток, застосовуваних для рядків постійного призначення, повинен відповідати кольору тканини.

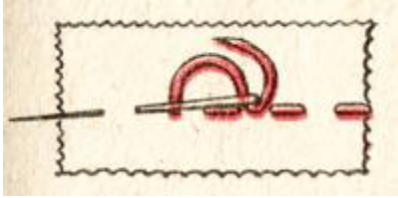
6. Оздоблення на виробі пришивають нитками в колір оздоблення.

7. Гудзики з наскрізними отворами пришивають нитками в колір гудзиків. Гудзики зі стійкою пришивають нитками в колір тканини. [6]

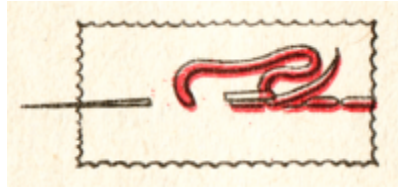
Таблиця 4.1 Ручні стібки та строчки

Стібки	Строчки	Графічне зображення
Строчки тимчасового призначення		
Прямі	зметувальні	
	копірувальні	
Строчки постійного призначення		
Косі	Обметувальні (у 1 см 3 – 4 стібка)	
	Підшивні (у 1 см 3 – 4 стібка)	
Петлеутворювальні	Зшивні (у 1 см 4 – 5 стібків)	
Петельні	Обметувальні	

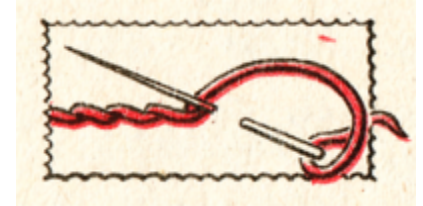
Види оздоблювальних ручних робіт

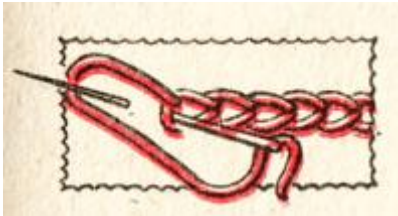
Вперед голку

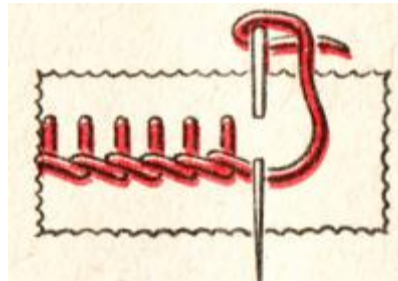
Назад голку

Стебловий

Тамбурний

Петельний

Хресто подібний

Ігрова хвилинка

1. «Лото»

Зразки ручних швів складаються у мішечок. Кожний з вихованців по черзі, не дивлячись, дістає один із зразків та називає вид оздоблювальної ручної роботи та правила до його виконання.

2. «Обери правильне»

Гуртківцям пропонуються вимоги до виконання ручних швів, серед яких вони мають обрати правильні та хибні. Перемагає команда, яка швидше і точніше впорається із завданням.

НАРОДНА ВИШИВКА

Українська народна вишивка, її історія

Вишивка – поширений вид декоративно – прикладного мистецтва, в якому узор та зображення виконуються ручним або машинним способом на різних тканинах, шкірі, повсті, та інших матеріалах льняними, бавовняними шовковими, вовняними нитками, а також бісером, перлами, коштовним камінням, паєтками та ін.

Дані археологічних розкопок, свідчення літописців і мандрівників минулого дозволяють стверджувати, що витoki мистецтва вишивання на території, яку займає сучасна Україна, сягають сивої давнини і розвиток його не переривався ніколи – починаючи з незапам'ятних часів і до наших днів. Елементи символіки сучасних орнаментів української народної вишивки перегукуються з орнаментами, якими прикрашали посуд давні мешканці території нашої держави – трипільські племена (доба пізнього неоліту і початку періоду бронзи).

Вишивкою було прикрашено одяг у скіфів – мешканців причорноморських степів, про що свідчить давньогрецький історик Геродот.

Відомо багато археологічних доказів відносно давності і поширеності народних звичаїв вишивати одяг. У с. Мартинівка Черкаської області було знайдено скарб, що датується 6 ст. н. е. Серед інших речей тут виявлено срібні бляшки з фігурками чоловічків, одягнених у широкі сорочки з вишивкою на грудях, ще недавно так одягались українські селяни.

У часи Київської Русі мистецтво художньої вишивки дуже високо цінувалось. Сестра Володимира Мономаха Анна – Янка організувала в Києві, в Андріївському монастирі, школу, де молоді дівчата вчилися вишивати золотом і сріблом.

Археологічні розкопки підтверджували значне поширення вишивання у стародавньому Києві: на фібулах і срібних браслетах 13 ст. зображено постаті в сорочках з широкими вишиваними манишками.

На рубежі XVI – XVII ст. починається могутня хвиля відродження української культури, розвитку різних видів мистецтва, в тому числі й вишивання.

Чи не найяскравішим втіленням багатого і різномасного мистецтва народної вишивки є біла вишивана сорочка – невід’ємна складова частини українського народного вбрання як жіночого так і чоловічого. Вишивана сорочка була характерною ознакою кожної місцевості, і порівняно легко відрізнити полтавську від подільської, гуцульську від поліської тощо. Вони розрізняються орнаментом, технікою виконання та гамою барв.

Вишиванням на Україні займалися майже виключно жінки.

У XVIII – XIX ст. майже в усіх поміщицьких господарствах та при монастирях існували майстерні художньої вишивки, вироби яких не лише використовували для власних потреб, а й частково йшли на продаж.

З другої половини XIX ст. мистецтво вишивання поступово виходить за межі хатнього ремесла і подекуди набирає форм кустарного промислу. Виникають артільні та перші кооперативні об’єднання вишивальниць. Подекуди цілі села живуть цим промислом.

Справжній розквіт мистецтва народної вишивки на Україні розпочинається в умовах радянської дійсності. 26 квітня 1919 року в «Ізвестиях ВЦІК» була опублікована постанова Всеросійського Центрального Виконавчого Комітету «Про заходи сприяння кустарної промисловості», спрямована на поліпшення умов праці народних майстрів, збереження та дальший розвиток центрів народної творчості.

Протягом тих років регулярно організовувались виставки народного мистецтва в Києві, Москві та Ленінграді.

Віроломний напад фашистської Німеччини перервав мирну творчу працю людей. Український народ разом з усіма народами СРСР одностайно став на захист Радянської Вітчизни. Відступаючи з захоплених територій нашої країни, фашисти залишали після себе зруйновані міста, села, промислові об’єкти, вивозили культурні цінності.

Після Великої Вітчизняної війни під керівництвом Комуністичної партії трудящі нашої країни відбудували народне господарство. Почався новий період розвитку українського декоративно – прикладного мистецтва. Ідейний напрям цього розвитку визначили постанови Центрального Комітету партії 1946 – 1948 та 1958 років з ідеологічних питань. Ці постанови мобілізували радянських митців на боротьбу за партійність у мистецтві, освоєння кращих традицій вітчизняної художньої культури та основ народної творчості.

Триває процес зближення професійного та народного мистецтва, який почався ще в довоєнні роки.

У 40 – 50 – х роках ініціатива в мистецькому вишиванні переходить до художників. Значного поширення набуває вишитий портрет відомих поетів, героїв громадянської і Великої Вітчизняної воєн та ін. Починають вишивати панно, присвячені видатним подіям, меморіальним датам.

Сьогодні, як і сотні років тому, не старіє стародавнє мистецтво тканих і вишиваних рушників, які є традиційною прикрасою українського народного житла.

Орнаментований рушник – неодмінний атрибут багатьох народних обрядів та звичаїв. Він використовується в сучасних обрядах весілля, при зустрічі дорогих гостей хлібом – сіллю та ін.

Оздоблення рушників – це невичерпна скарбниця народної фантазії.

Орнаментальні мотиви українських народних вишивок сягають своїм корінням у місцеву флору та фауну, в історичну традицію. У давнину основні орнаментальні мотиви відображали елементи символіки різних стародавніх культів.

За мотивами орнаменти вишивок поділяються на три групи: геометричні (абстрактні), рослинні, зооморфічні (тваринні).

Геометричні орнаменти притаманні всій слов'янській міфології. Вони дуже прості: кружальця, трикутники, ромби, кривульки, лінії, хрести (прості й подвійні). Важко судити, який зміст вкладався в ці символи раніше. Сьогодні на основі їх в народній вишивці широко використовуються такі мотиви,

як «баранячі роги», «кучері», «кудрявці», «гребінчики» тощо. В орнаменті подільських вишивок трапляється мотив «кривульки», або «безконечника», який відомий ще з часів трипільської культури, тобто значно раніше, ніж славнозвісний грецький меандр.

В основі рослинного орнаменту лежить прагнення перенести у вишивку красу природи. Навіть гранично умовні узори виникли внаслідок спостереження реально існуючих форм у природі. В українській вишивці часто використовуються такі мотиви, як «виноград», «хміль», «дубове листя», барвінок тощо. Деякі з них несуть на собі відбиток стародавніх символічних уявлень народу. Так, мотив «барвінку» є символом немеркнучого життя, узор «яблучне коло», поділений на чотири сектори, з вишиванням протилежних частин в одному кольорі – символом кохання.

У вишивках зооморфних орнаментів зображується: кінь, заєць, риба, жаба; з птахів – півень, сова, голуб, зозуля; з комах – муха, метелик, павук, летючі жуки.

Вирішальний вплив на характер орнаментальних мотивів мають різноманітні вишивальні шви, так звані «техніки», яких відомо на Україні близько ста. [27]

Характерні особливості вишивок різних регіонів України

Народна художня вишивка України при своїй єдиній стилевій основі дуже різноманітна. В кожній області вона має свої відмінності. Розглянемо характерні особливості вишивання в різних районах України.

Художні вишивки *Полтавщини* багатогранні за технікою виконання, формами узору, логікою побудови. Для полтавських сорочок характерні такі шви: хрестик, плутаний хрестик, подвійний прутик, зубчики, мережка, прутикові мережки, вирізування та інші.

Сорочки на *Полтавщині* вишиваються переважно білими нитками, зрідка червоними та сірими. Манишка білих сорочок у старих взірцях оздоблю-

валася білими узорами, що виконувався гладдю. Візерунок обводився чорними або кольоровими смугами. Техніка вишивання – стебнівка, хрестик, шов «позад голки».

Полтавські рушники вишивали червоними нитками і зображали на них Світове дерево або «**Дерево життя**». Воно символізує людський рід, усе живе на землі. У вишиванках зображення дерева замінює фігуру жінки - матері – берегині людського роду.

Техніка вишивання *Харківської області* має багато спільного з установленими формами вишивки центральних областей УРСР, але її властиві й цілком своєрідні поліхромні орнаменти, що виконуються півхрестиком чи хрестиком.

Вишивки *Полісся* прості й чіткі за композицією. Ромболамана лінія геометричного мотиву повторюється кілька разів. Вишивка червоною ниткою по біло – сірому фону лляного полотна графічно чітка.

Вишивки *Тернопільської області* відзначаються густим, темним, аж до чорного, колоритом. Виконані вовняними нитками, густі без пробілів, орнаменти суцільно вкривають рукави жіночих сорочок.

Вишивки *Київщини* виділяються дрібно розчленованими орнаментальними мотивами. Вони найчастіше червоного кольору з графічним окресленням малюнка чорним.

Багато і щедро вишивали на *Буковині*. Яскраво і різноманітно прикрашали рукави святкових сорочок. Вишивали різнокольоровими нитками.

Вишивки *Закарпаття* характеризуються різноманітністю візерунків, багатством кольорових сполук, здебільшого червоного з жовтим та зеленим. Два або три відтінки жовтого кольору прояснюють вишивку і надають їй золотавого відблиску. Типовим є густе заливання тла, коли велика кількість дрібних елементів заповнює площину [27].

Значення та символіка кольору

Українські вишивки дуже різноманітні і гармонійні за поєднанням кольорів. Колір у народній вишивці має символічне значення.

Традиційними українській вишивці є червоний, чорний та білий кольори. Рідше зустрічається синій, зелений та жовтий.

Червоний колір — це колір життя, сонця, здоров'я, крові. Тому він і переважає у народних вишивках.

Чорний в протизагаду червоному нагадує про сум, горе, смерть. Хоча однозначного тлумачення символіки кольору в народній вишивці немає. Адаже і святкові вироби часто вишивали в різних місцевостях чорними нитками. [39]

Матеріали та інструменти для вишивання

Для виконання вишивки необхідно приготувати тканину та нитки, набір голук, п'яльця, ножиці, лінійку, наперсток.

Основна частина швів при вишиванні виконується рахуючи нитки тканини, тому необхідно підібрати тканину світлого тону: білу, жовту, блакитну полотняного переплетення. Це може бути лляна тканина, льон з лавсаном, домоткане полотно, а також тканини розрідженої структури.

Вишивають різними нитками: ірисом, муліне, шпательними, шовковими, вовняними, напіввовняними, синтетичними, катушковими. Можна також виконувати вишивку нитками з тканини, якщо вони досить міцні. Для цієї мети 0,5м тканини ріжуть на смужки шириною 5 або 6см паралельно кромці тканини. Нитки основи більш міцні, тому ними виконують вишивку. Поступово висмикують нитки утку (перпендикулярні основи). Отримані нитки основи довжиною 0,5м готують для вишивки. Їх зволожують і розгладжують праскою, натягуючи. Або можна зволожити, туго намотати на скляну посудину і дати висохнути.

Кольорові яскраві вишивальні нитки до вживання необхідно перевірити на міцність фарбування. Роблять це так: опускають нитки в гарячу воду, якщо вода забарвлюється в колір ниток, значить, вони линяють. Такі нитки,

перш ніж вишивати, потрібно прокип'ятити з додаванням 9% оцту (1 столова ложка на склянку води) протягом 5хв, а потім прополоскати до чистої води. Нитки муліне, щоб не плуталися, заплітають не туго в косичку, розрізавши моток там, де вузликом пов'язано його початок і кінець. Витягати треба по одному шнурочку (6 тонких ниток) з центру косички. Нитку в голку втягують не довше 0,5м, щоб не плуталась.

Голки для вишивання підбирають залежно від щільності тканини і вишивальних ниток. Чим щільніше тканина і товщі вишивальні нитки, тим повинна бути товще голка, і навпаки, чим тонше тканина, тим тонше нитки і голки. Голки повинні бути з великими овальними вушками, щоб легко було втягувати вишивальні нитки.

Для виконання зразків мережок і орнаментів необхідно мати невеликі ножиці з гострими кінцями. Великими ножицями розрізають тканину для виробів.

П'яльці вживаються для того, щоб тримати тканину в натягнутому вигляді і зберігати вишитий візерунок від стягування. Заправляти тканину в п'яльці треба так, щоб не виходило перекосів, інакше вишитий візерунок деформується після зняття тканини з п'ялець.

Лінійка застосовується для визначення місця розташування візерунків або зразків вишивки.

Вишивати треба з наперстком. Наперсток надягають на середній палець правої руки. Він повинен щільно прилягати до пальця. [40]

В'ЯЗАННЯ СУВЕНІРІВ ГАЧКОМ

В'язання візерунку по рапорту або схемі

Рапорт візерунку — послідовність елементів малюнка в його записі.

Схема — запис візерунка в символах позначення кожної петлі.

Приступаючи до в'язання, необхідно ознайомитись зі способами в'язання петель та їх позначень на схемах. Схематичний запис візерунка слід читати знизу до гори по рядам, справа наліво. Цифри, які стоять під нижньою похвильною лінією, позначають кількість петель та називаються рапорт. Цифри з права — це лицьові ряди, їх читають справа наліво. Зворотні ряди позначають зліва, їх запис читають зліва направо.

Інколи в рапортах позначають лише лицьові ряди — непарні. Це означає, що парні лицьові ряди в'язуються за малюнком і в рапорті вони не вказані. При в'язанні слід звертати увагу на стовпчики вони повинні знаходитись один над іншим згідно схеми та опису. При в'язанні гачком всі стовпчики поєднуються між собою повітряними петлями, які повинні знаходитись суворо на своєму місці. Гачок вводиться зазвичай спереду під край петлі основи.

Для полегшення розуміння візерунків та їх запису в книгах по в'язанню та в журналах до кожного зразка в'язки пропонується схема чи опис візерунка. При описі візерунків використовують умовні позначення. Вхіді будь — якого в'язання петлі утворюють візерунок, який займає певну кількість петель. При в'язанні візерунка петлі повторюються, створюючи загальний вид малюнка.

В записі рапорт позначають двома зірочками (наприклад: * 4 стовпчика з накидом, 4 стовпчика без накиду в кожному петлю попереднього ряду*). Це позначає, що він повторюється до кінця ряду, в іншому випадку вказується кількість повторів. Це означає, що мотив, розташований в скобках повторюємо 2 рази.

Бувають випадки, коли в кінці ряду губляться стовпчики або утворюються лишні. Це за часту виникає у момент утворення першого стовпчика. Гачок слід вводити в першу петлю основи, якщо гачок вводити в другу петлю, то петля губиться і в ряду стає на один стовпчик менше. Якщо гачок на початку ряду вводити в ту ж петлю, з якої вив'язана основна петля утворюється зайвий стовпчик.

Для складання схем існує велика кількість умовних символів, які в різних виробках можуть відрізнятись один від іншого.

Групи та види при в'язанні гачком

В'язання гачком – це процес утворення різних петель з робочої ниті за допомогою гачка. Основними елементами в'язання гачком є стовпчики та петлі.

В'язання гачком розділяють на три групи:

а) просте в'язання гачком – ряди, які складаються з петельних однакових або різних за будовою та поєднанням стовпчиків, які рівномірно повторюються та утворюють частини візерунка.

б) філейне в'язання – окремі елементи в'язуються гачком, а потім за допомогою певних технік збираються у готовий виріб;

в) брюссельське (фламандське) в'язання на основі тасьми різної ширини.

В'язання гачком можна розділити ще на два види: плоске в'язання, при якому отримуємо пряме полотно та кругове, при якому в'язання їде по колу не обриваючись. При в'язанні по колу виріб може виконуватись прямим в'язанням, а потім з'єднується гачком по обом сторонам або в'язатись по спіралі.

Текстура візерунка

Текстура будь-якого візерунка залежить від вводу гачка в петлю він вводиться або під передню стінку повітряної петлі у основи, або за задню, або під всю петлю. В усіх трьох варіантах захвату петлі гачком створюються три різних фона у візерунку.

Побудова петлі ланцюжка

Основою або початковим рядом будь – якого виробу, виконаного гачком, слугує ланцюжок з повітряних петель. Кожна петля ланцюжка складається з:

передньої стінки – це вертикальна частина петлі, яка розташована перед гачком;

задня стінка – це вертикальна частина петлі, яка розташована за гачком;

повітряна петля основи – це обидві стінки петлі.

Прийоми вводу гачка в полотно

При в'язанні полотна гачком існує 9 основних варіантів вводу гачка в полотно:

- 1 – захват «під арку»;
- 2 – захват «за передню стінку (напівпетлю)»;
- 3 – захват «за задню стінку (напівпетлю)»;
- 4 – захват «за обидві стінки (петлю)»;
- 5 – захват «між стовпчиками»;
- 6 – захват «перед роботою (рельєфний стовпчик, який виступає)»;
- 7 – захват «за роботою (рельєфний стовпчик, який западає)»;
- 8 – захват «за стовпчик нижнього ряду»;
- 9 – захват «за стовпчик нижніх рядів зі зміщенням точки вводу вправо та ліво»

Виконуючи один і той же візерунок і по тій же схемі, але з різними прийомками захвату петель, отримуємо різну текстуру візерунка.

Визначення щільності в'язання полотна, зв'язаного гачком

Щільність в'язання по вертикалі (скорочено Пв) – це кількість рядів в одному сантиметрі в'язаного полотна.

При в'язанні гачком ця величина виражається не кількістю рядів, а кількістю кромкових (1 кромкова петля дорівнює 2 рядам в'язання гачком).

Щільність в'язання по горизонталі – це кількість петель в одному сантиметрі в'язаного полотна. Чим тонша нитка та гачок, тим менше петель на 1см в'язання, тобто тим менша щільність. Наприклад просте полотно, зв'язане гачком « 2,5 має Пг приблизно дорівнює 3 стовпчикам, а Пг полотна в ажурнім візерунку в 1см визначається кількістю стовпчиків в рапорті.

Розташування гачка та робочої ниті в руці

При роботі гачок слід тримати як олівець або ручку під час письма: великим та вказівним пальцем правої руки, притримуємо та направляємо гачок середнім пальцем. При в'язанні ланцюжка середній палець може допомагати притримувати гачок, а при в'язанні стовпчиків він, як правило, тримає нить, яка знаходиться на робочій частині гачка.

Кінець робочої ниті при в'язанні гачком перекидається до себе через вказівний палець лівої руки та прижимається великим пальцем. Нить, яка йде від клубка, вкладається всередину долоні під зігнуті пальці. Безіменний палець та мізинець повинні постійно утримувати робочу нить постійними. Середній палець повинен бути рухомий по мірі необхідності: він допомагає утримувати або робочу нить, або в'язання.

Нить, яка йде від клубка, повинна вільно розмотуватись і бути завжди рівномірна натягнута.

Гачком вив'язують петлі різноманітних форм та розмірів; чергуючи петлі, отримують безліч візерунків.

Початок в'язання – виконання повітряної петлі

В'язання починаємо з формування першої повітряної петлі. Існує два способи виконання першої повітряної петлі.

1 – й спосіб. Проводимо нитку поверх вказівного пальця лівої руки, припримуємо її великим пальцем; захауємо нить, яка їде від клубка, мізинцем, середнім та безіменним пальцем.

Робочу нить перекладаємо справо на ліво та захауємо її гачком. Потім розміщаємо її на вказівному пальці (під петлею) та утримуємо нить в процесі роботи між мізинцем та безіменним пальцем. Гачок вводимо в петлю, захауємо робочу нить та туго затиуємо петлю.

2 - й спосіб. Гачок вводимо під нить, повертаємо за часовою стрілкою, повертаючи нить, робимо захват робочої нити та витиуємо її в утворену петлю.

Виконання ланцюжка повітряних петель

Для утворення першої петлі ланцюжка на гачок накидаємо нить, яка протягується через початкову петлю, затиуємо її – утворилась перша петля ланцюжка.

Початкову петлю припримуємо великим та середнім пальцем лівої руки. Напрасуємо нить з вказівного пальця лівої руки на гачок проти часової стрілки (робимо накид). Протягуємо накид через петлю на гачку. Отримуємо повітряну петлю. Повторюємо попередні дії декілька раз і отримуємо ланцюжок повітряних петель.

Захват робочої ниті на гачок. Цей прийом використовується для в'язання яких небудь елементів. Для цього захват ниті виконується рухами до себе.

Накид є складовою частиною елемента, який вив'язується. Цей прийом підіймає стовпчик до гори.

Петля ланцюжка складається з трьох частин: правої, лівої та задньої.

Довжина ланцюжка – це ширина полотна по кількості петель першого ряду схеми.

Починаючи в'язання будь – якого візерунка, вив'язуємо першу повітряну петлю підйому рядка.

Щоб перейти до в'язання другого ряду, слід повернути ланцюжок до себе останньою петлею – вона стає першою. На першій петлі вив'язуємо петлю підйому рядка (петлі повороту на схемах відмічаються стрілками). Висота кожної петлі або стовпчика визначаються за схемою, у в'язанні візерунка їх може бути декілька.

Петля підйому (повороту ряду)

При вив'язуванні будь – якого візерунка робоча петля завжди знаходиться на кінці гачка, тому при в'язанні будь якого стовпчика виникає необхідність підйому його на висоту вершини. В'язуться додаткові повітряні петлі (які не входять в основний ланцюжок початку ряду), які дорівнюють висоті кромкового стовпчика. Чим вище стовпчик (більше число накидів в ньому), тим більше число повітряних петель ланцюжка підйому ряду. Інколи необхідність підйому ряду виникає не тільки по краям виробу але і в середині ряду.

Петлі повороту або підйому замінюють перші стовпчики з накидом і входять у рахунок стовпчиків ряду, який в'яжеться. Якщо ряд починається з в'язня стовпчиків без накиду, то для нього петлею підйому є повітряна пет-

ля, вив'язана «в повітря», вона не входить в рахунок стовпчиків ряду і не замінює стовпчик ряду.

Якщо в'язання виконується по колу стовпчиком без накиду (не по спіралі), петля підйому замінює 1 – й стовпчик ряду, і в кінці рядка із неї в'яжеться глуха петля.

Напівстовпчик має дві петлі, стовпчик з накидом має три повітряні петлі, стовпчик з двома накидами має 4 повітряні петлі.

Закріплення кінця ниті в останній петлі ряду

В кінці рядка необхідно зв'язати останній кромковий стовпчик з накидом, шляхом протягування кінця ниті в останню петлю на гачку.

Закінчив в'язання, кінець ниті обрізають та протягують у вушко голки. Потім з зворотної сторони в'язання прошивається швом «вперед голкою» за краї петель.

Петля, що веде – це петля, яка залишається на гачку після в'язання будь – якого елемента і є основою кожного наступного елемента, але в рахунок петель рапорту візерунка не входить. [32]

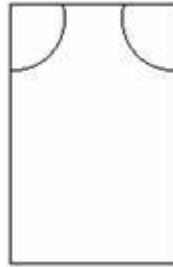
Практична частина

Українська народна іграшка: ОБЕРІГ «ЗВІРЯТКО»

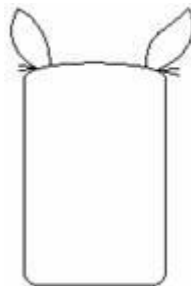
Матеріали та інструменти: мішковина, вовна, голка, нитки, ножиці, нитки з мішковини.

ХІД РОБОТИ:

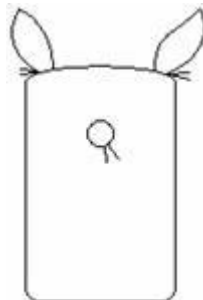
- 1) Зшиваємо торбинку з мішковини (довжина – 15см, ширина – 8см) і умовно поділяємо на 3 рівних частини.
- 2) Наповнюємо краї торбинки вовною, рівномірно по одну і другу сторону.

- 3) З зовнішньої сторони торбинки обв'язуємо ниткою частини, напхані вовною (це будуть вуха).

- 4) Наповнюємо вовною далі. Обв'язуємо з зовнішньої сторони ніс ниткою з мішковини.

5) Наповнюємо верхню частину торбинки і обв'язуємо навколо торбинки ниткою з мішковини (голова).

6) Наповнюємо вовною краї внизу торбинки і обв'язуємо ниткою (ноги).

7) Заповнюємо весь тулуб вовною і зашиваємо низ торбинки.

8) Очі вишиваємо хрестиком.

Цей оберег символізує живність в домашньому господарстві, щоб худоба не хворіла, гарно набирала в рості і вазі.

В залежності від довжини і ширини торбинки її наповнення, щільності, виходять різні звірі (ведмедик, собачка, свинка, мишка, зайчик). [41]

Сувеніри-прикраси з бісеру: «КОМІРЕЦЬ»

Матеріали та інструменти: в'язана заготівка комірця, стрази червоні та сині у металевій оправі, жемчужні бусини різного розміру, білі нитки, голка ножиці.

ХІД РОБОТИ:

1. Попередньо відпрасувати в'язану заготівку комірця, через пропрасувач зі зворотної сторони.

2. Пришиваємо стрази до заготівки комірця.

3. Пришиваємо бусинки до комірка.

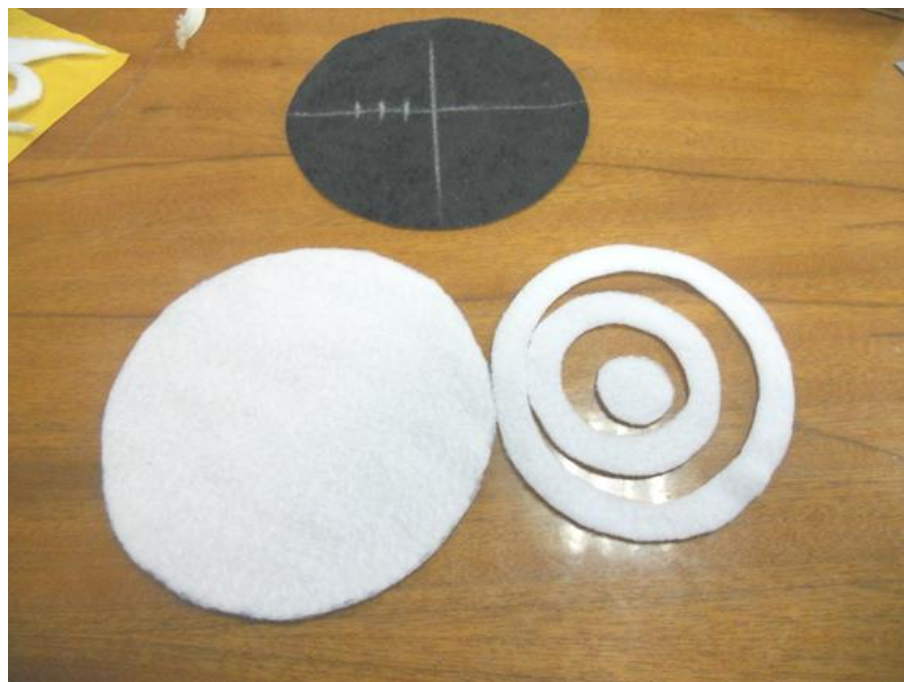
Іграшка з тканини: ГОЛЬНИК «ДАРТС»

Матеріали та інструменти: тканина чорного, білого, червоного кольорів, нитки, голки для ручних робіт, олівець, лінійка, ножиці, біла стрічка, крейда, шпильки, клей.

ХІД РОБОТИ:

1. Обвести шаблони деталей на зворотній стороні тканини відповідного кольору та вирізати їх.

2. Приколоти деталі білих кіл до чорного.

3. Пришити за допомогою обметувального стібка.

4. Вишити прямими стібками лінії, що імітують розмітку, попередньо намітивши їх крейдою.

5. Зшити між собою верхню та нижню частину гольника обметувальним швом, залишаючи отвір для набивання.

6. Набити гольник наповнювачем.

7. Зашити отвір обметувальним стібком.

8. По середині гольника приклеїти маленьке червоне коло.

9. Вирізати з паперу цифри.

10. Зав'язати стрічку зверху гольника.

11. Приклеїти вирізані цифри до гольника у відповідному порядку.

Іграшки з тканини:

МАГНІТ НА ХОЛЮДИЛЬНИК «РАВЛИК»

Матеріали та інструменти: залишки тканини, яка не осипається, олівець, нитки, магніт, голки для ручних робіт, стрічка, клей «Момент», ножиці, чорний фломастер, білий картон, дирокол.

ХІД РОБОТИ:

1.Обводимо шаблон тулуба та панциру олівцем на зворотній стороні тканини та вирізаємо.

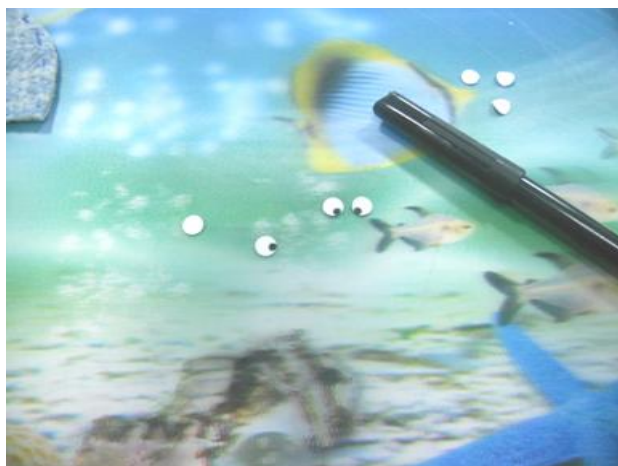
2.Пришиваємо панцир до деталей тулуба обметувальним швом.

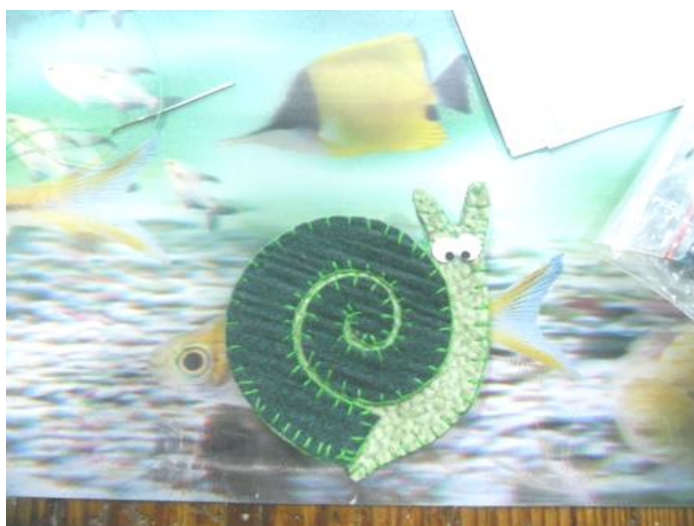
3.На одну з деталей тулуба приклеюємо магніт.

4.Зверху накладаємо іншу деталь та зшиваємо їх обметувальним стібком.

5.За допомогою дироколу робимо два кола, які будуть слугувати очами. Малюємо фломастером чорні зірничі.

6. Та приклеюємо їх до магніту.

7. Прикрашаємо равлика бусинами.

Іграшки з тканини: МАГНІТ НА ХОЛОДИЛЬНИК «СЛОНЕНЯ»

Матеріали та інструменти: залишки тканини, яка не осипається, олівець, нитки, магніт, голки для ручних робіт, стрічка, клей «Момент», ножиці, чорний фломастер, білий картон, дирокол.

ХІД РОБОТИ:

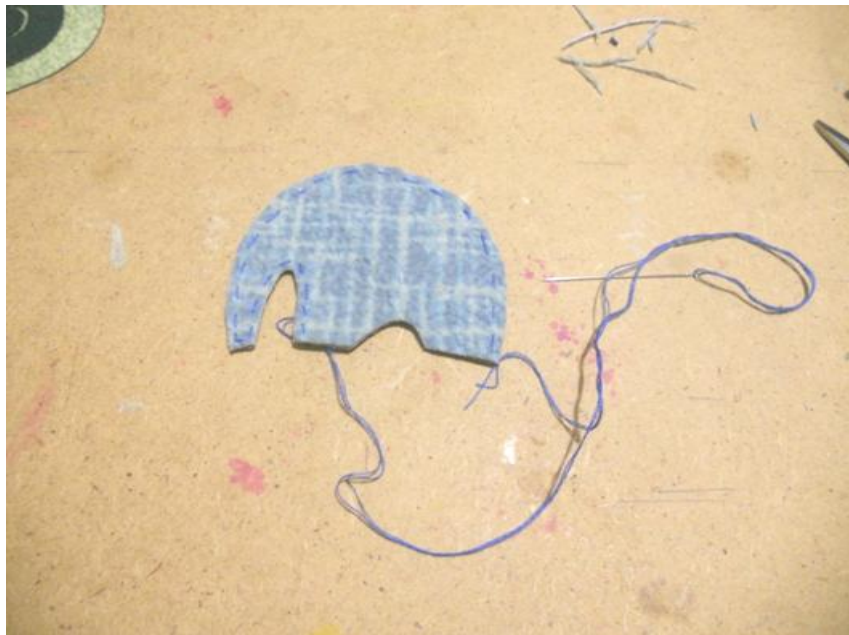
1. Обводимо шаблон тулуба олівцем 2 рази, та вушок 1 раз, вирізаємо.

2. На одну з деталей тулуба приклеюємо магніт.

3. Зверху накладаємо іншу деталь та зшиваємо їх.

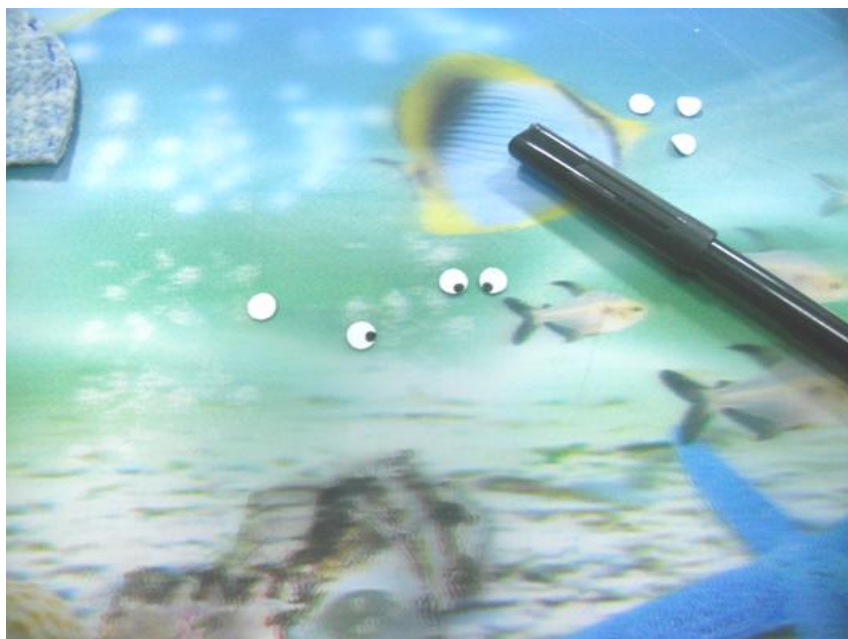
4. Зав'язуємо на вушках бант.

5. Приклеюємо вуха до тулуба.

6. За допомогою дирколу робимо два кола, які будуть слугувати очами.
Малюємо фломастером чорні зірничі.

7. Та приклеюємо їх до тулуба.

Іграшки з тканини: САШЕ «ГАРБУЗИ»

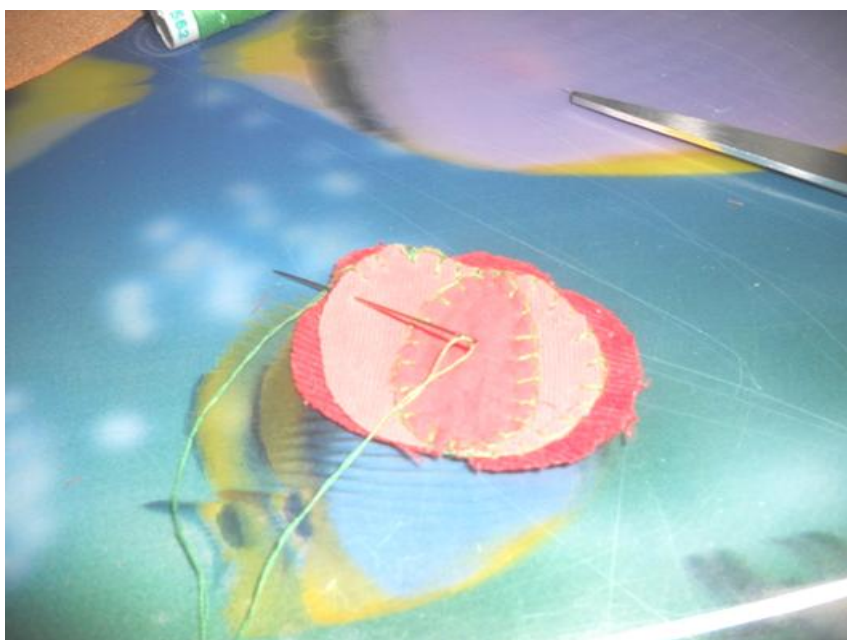
Матеріали та інструменти: тканина різного забарвлення та кольору, нитки зеленого та помаранчевого кольору, синтепон, довгий декоративний шнур, стрічки для декорування, спеції: зірочки анісу, палички кориці, горіхи та інше, голки для шиття.

ХІД РОБОТИ:

1. Перенести на тканину контури усіх деталей «будиночків», гарбузів та листя, за допомогою шаблонів.

2. Наложити деталі гарбуза один до одного, сколовши голкою, та пришити по чергово шари один до одного обметувальним швом.

3. Приколоти гарбуз до деталі «будиночка» та пришити обметувальним швом.

4. Потім вишити вусики тамбурним швом, попередньо намітивши їх крейдою чи олівцем.

5. Пришити листя до деталей будиночків, обметувальним швом та вишити жилки та стеблі.

6. Деталі «будиночка» накласти один на одного лицьовими сторонами всередину, та зшити залишивши не зашитим невеликий отвір.

7. Вивернути на лицьовий бік, наповнити наповнювачем. За бажанням наповнювачем можуть стати ароматні трави, пелюстки квітів чи спеції. Зашити отвір потайними стібками.

8. Аналогічно зшити ще 2 «будиночка». Пришити будиночки до декоративного шнура.

9. Прикрасити гірлянду сухими спеціями, та зав'язати бант. [42]

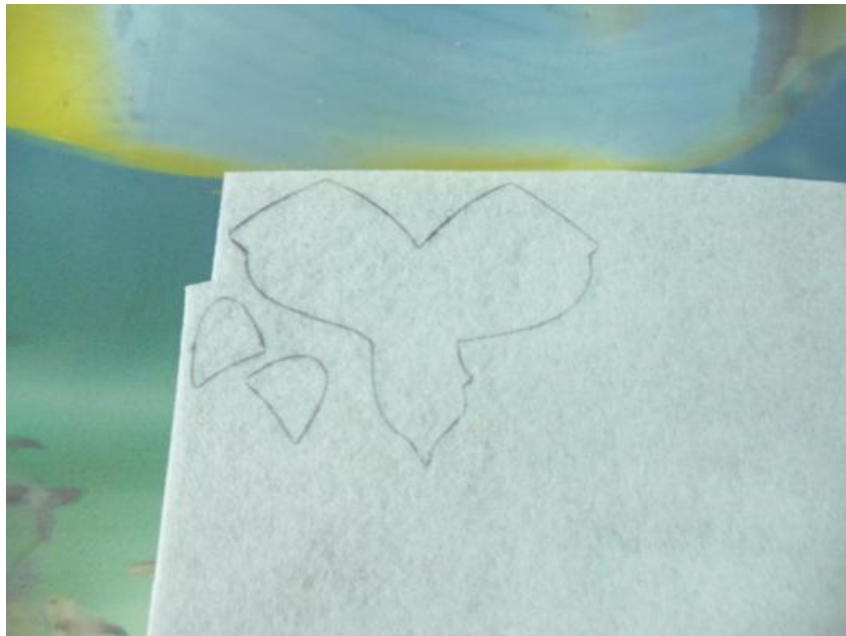

Іграшки з тканини: ПАЛЬЧИКОВА ІГРАШКА «ЛИСИЧКА – СЕСТРИЧКА»

Матеріали та інструменти: фетр відповідного кольору, або будь – яка інша тканина, яка не осипається, нитки муліне, дві чорні бусини, рожеві рум'яна, синтепон, простий олівець, ножиці, голка.

ХІД РОБОТИ:

1. За допомогою шаблонів перевести контури деталей іграшки на тканину.

2. Вирізаємо їх ножицями.

3. Пришиваємо білими нитками мордочку наметувальним швом.

4. Таким же чином пришиваємо вушка та кінчик хвостика.

5. Пришиваємо бусинки – очки, вишиваємо носик та ротик, згідно ескізу.

6. Зшиваємо між собою деталі тулубу обметувальним швом

7. Наповнюємо голову пальчикової іграшки наповнювачем.
8. Рожевими рум'яними малюємо щічки.
9. Приклеюємо стрічку.

Іграшки з тканини: ІГРАШКА-ГОЙДАЛКА «СІМЕЙКА ЇЖАЧКІВ»

Матеріали та інструменти для роботи: фетр різних кольорів, нитки «Муліне», шкіра, чорні намистини, картон, клей ПВА; олівець, крейда для тканини, ножиці, клейовий пістолет, голки для ручних робіт, шпильки швейні.

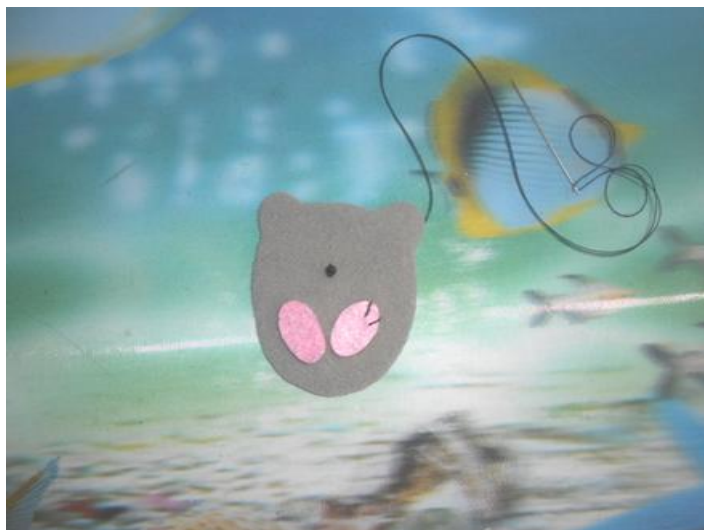
ХІД РОБОТИ

Виготовлення їжачків

1. Згідно шаблонам гострими ножицями вирізаємо деталі іграшки.

2. Чорною ниткою пришиваємо ніс – намистинку. Лапки пришиваємо, імітуючи кігті.

3. Пришиваємо деталь тулуба до деталей спинки з голками, попередньо сколовши їх швейною шпилькою. Для пришивання використовуємо обметувальні стібки.

4. Клейовим пістолетом приклеюємо оздоблюючі елементи: очі та квіточку.

Другого їжаки виготовляємо аналогічно, але без квіточки.

Виготовлення основи – долька яблучка.

1. Згідно шаблонам вирізаємо деталі яблучка.

2. Зшиваємо деталі яблучка: бокові частинки та низ обметувальним стібком.

3. Вирізаємо деталі каркасу та склеюємо їх між собою клеєм ПВА.

4. Вставляємо каркас у фетрову основу та пришиваємо верхню частину дольки яблучка обметувальними стібками.

5. Вирізаємо з коричневого фетру кісточки та приклеюємо їх з обох сторін клейовим пістолетом.

5. Для більшої виразності вишиваємо їжачкам ротик та малюємо дівчинці щічки.
6. Приклеюємо їжачків до основи з обох сторін.

Народна вишивка: «ВИШИВАНКА ДІЯ ЛЯЛЬКИ BARBIE»

Матеріали та інструменти: тканина для вишивки, нитки муліне різних кольорів, голки для вишивки та для ручних робіт, ножиці, шпильки, простий олівець, атласні стрічки, тасьма, що імітує українську вишивку, в'юнок для декорування, катушкові нитки, клей ПВА.

ХІД РОБОТИ:

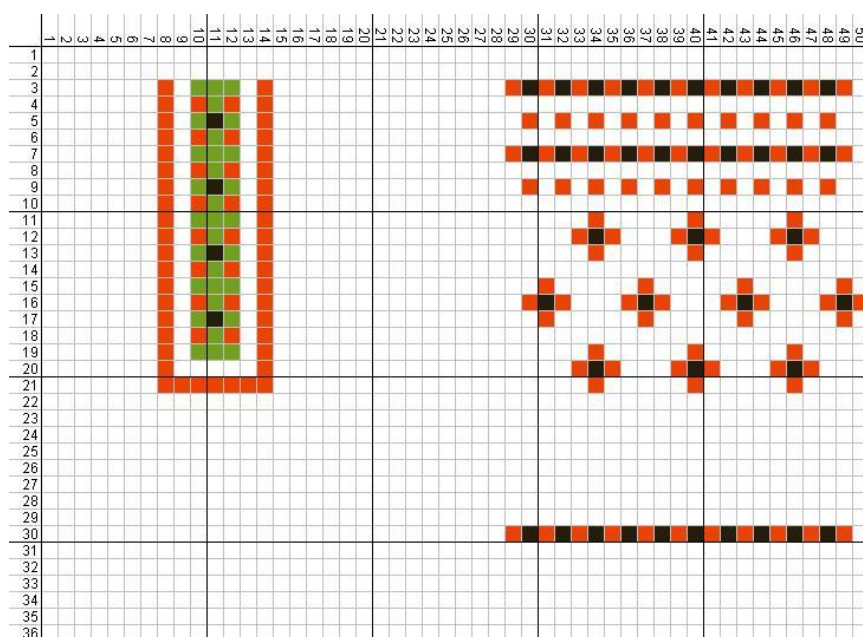
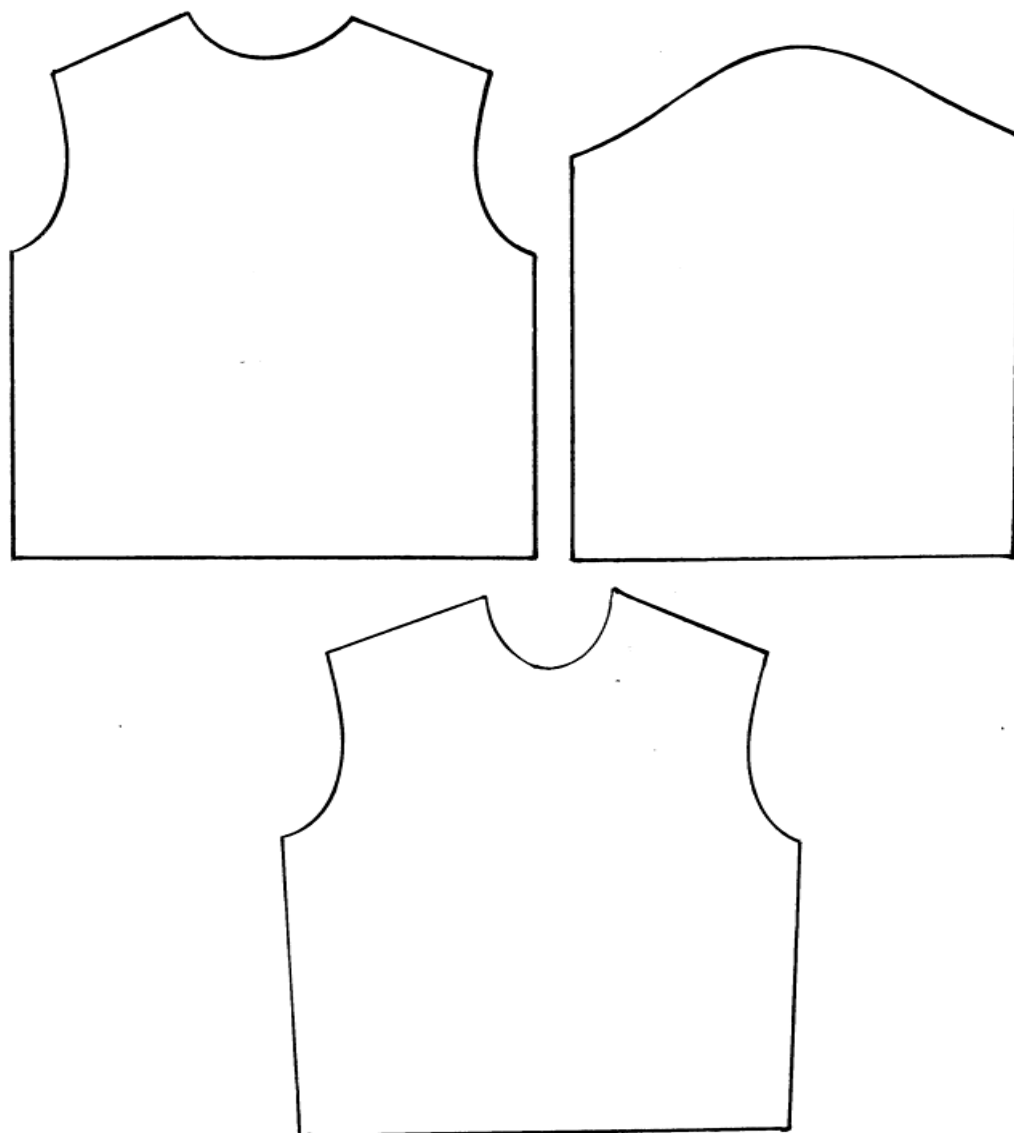
1. Згідно шаблонам викроїти деталі:

- спинки (1 шт.);
- переду (1 шт.);
- рукава (2 шт.).

2. Для запобігання осипання зрізів змащуємо їх клеєм ПВА та даємо висохнути.

3. На деталях рукавів, переду та спинки вишиваємо необхідні елементи, які відповідають регіональним особливостям вишивки одягу, який виготовляється. Також можна використати готову тасьму, що імітує українську вишивку. Для цього відрізають необхідну довжину тасьми та пришивають її на місце розташування візерунку. Пригасовують праскою.

4. Сколюємо спинку та перед по плечовим та бічним швам шпильками та зшиваємо швом «назад голка». Ширина шва 0,5см.

5.Сколюємо ліктьові шви рукавів та зшиваємо їх швом «назад голка». Ширина шва 0, 5см.

6.Попередньо вколовши рукава у пройму шпильками, вшиваємо їх швом «назад голка». Ширина шва 0, 5см.

7.Вивертаємо виріб на лицьову сторону.

8.За необхідністю пришиваємо в'юнок, атласні стрічки та інші передбачене за моделлю.

В'язання сувенірів гачком: ІГРАШКА ГОЙДАЛКА «ВІВЦЯ-БЕЩКЕТНИЦЯ»

Матеріали та інструменти для роботи: фетр різних кольорів, нитки «Муліне», пластикові очі, картон, клей ПВА, нитки для плетіння, гачок, наповнювач для іграшок, білий шнурок, олівець, крейда для тканини, ножиці, клейовий пістолет, голки для ручних робіт, шпильки швейні.

ХІД РОБОТИ:

Виготовлення основи:

1. Згідно шаблона вирізаємо деталі основи.

2. Зшиваємо деталі основи: бокові частинки та низ обметувальним стібком.
3. Вирізаємо деталі каркасу та склеюємо їх між собою клеєм ПВА.

4. Вставляємо каркас у фетрову основу та пришиваємо верхню частину основи обметувальними стібками.

5. Вирізаємо з різнокольорового фетру кола та приклеюємо їх з обох сторін клейовим пістолетом.

Плетіння голови віви:

Набираємо 2 повітряні петлі.

1 ряд: 6 ст. б/н у другу від гачка петлю (6 петель).

2 ряд: [2 ст. б/н в кожну петлю попереднього ряду] - повторити 6 разів (12 петель).

3 ряд: [1 ст. б/н, прибавка] - повторити 6 разів (18 петель).

4 ряд: [2 ст. б/н, прибавка] - повторити 6 разів (24 петлі).

5 ряд: [3 ст. б/н, прибавка] - повторити 6 разів (30 петель).

6 ряд: [4 ст. б/н, прибавка] - повторити 6 разів (36 петель).

7 ряд: [5 ст. б/н, прибавка] - повторити 6 разів (42 петлі).

8-9 ряд: 1 ст. б/н в кожну петлю попереднього ряду (42 петлі).

10 ряд: [убавка, 5 ст. б/н] - повторити 6 разів (36 петель).

11 ряд: [убавка, 4 ст. б/н] - повторити 6 раз (30 петель).

12 ряд: [убавка, 3 ст. б/н] - повторити 6 раз (24 петлі).

13-17 ряди: 1 ст. б/н в кожну петлю попереднього ряду (24 петлі).

Починаємо в'язати "чубчик" вівці пухнастою ниткою.

18 ряди: 1 ст. б/н в кожную петлю попереднього ряду (24 петлі).

Набиваємо частину мордочки.

19 ряд: убавка в кожную петлю попереднього ряду - 6 разів (12 петель).

Набиваємо наповнювачем.

20 ряд: убавки до повного закриття отвору. Закінчуємо в'язання, ховаємо "хвостик".

Вушка:

1 ряд: 6 ст. б/н у другу від гачка петлю (6 петель).

2 ряд: [1 ст. б/н, прибавка] - до кінця ряду (9 петель).

3 ряд: [1 ст. б/н, прибавка] - повторити 4 разів, в кінці ряду пров'язати 1 ст. б/н (13 петель).

4 ряд: 1 ст. б/н в кожную петлю попереднього ряду (13 петель).

Збір сувеніру:

1. Вишиваємо чорною ниткою носик.

2. Приклеюємо по центру очі, пришиваємо по бокам вушка.

3. Клейовим пістолетом приклеюємо голову на передній стороні основи, із шнурочків робимо передні та задні ніжки, розташовуємо їх з обох боків. З коричневого фетру вирізаємо копита та приклеюємо їх до ніжок – шнурочків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ОПИС

1. Авксентьева О. Г. Українська іграшка / О.Г. Авксентьева, І.Д. Авдеева. –К.: Мистецтво, 1973. – 196 с.
2. Авксентьева О. Г. Виготовляємо іграшку – саморобку, альбом.
3. Бедина М. В. Поделки из лоскутов / Бедина М. В - Клуб семейного досуга – Харьков, 2011. – 64 с.
- 4.Н. Р. Белова, Т. П. Кононович и др. Мягкая игрушка - М.: Рипол Классик, СПб.: Валери СПД, 2001. – 336с.
- 5.Бойко, М. Подаруй ми писаночку: альбом / авт.-упоряд. М. Бойко; худ. Б. Губаль; літ. – упоряд. Н. Бабій. – 2-е вид., доп. – Л.: Каменяр : Гердан Графіка, 2001. – 95 с. – ISBN 5-7745-0868-4.
6. Борецька Є.Я. Технологія виготовлення легкого жіночого та дитячого одягу /Є.Я. Борецька, П.М. Малюга. – К.: Вища школа, 1992. – 367 с.
- 7.Гасюк Е. О., Степан М. Г. Художественное вишивание: Альбом - 3 – е изд., перераб. и доп. – К.: Вища шк., Головне изд – во, 1984. – 247 с.
8. Горобець, І. Твої іграшки / І. Горобець. —К.: Веселка, 1970. – 122 с.
- 9.Гура Л.П., Жоголь Л.Є., Ісупова Н.М та ін. – Прикрась свій дім. – К.: Техніка, 1988. – 304 с.
10. Декоративно-ужиткове мистецтво: Словник / За заг. ред. Я. П. Запаса. –Львів: Афіша, 2000. – т. 1-2.
11. Изотова М. А. Бисер. Красивые вещи своими руками / Изотова М. А. - Ростов н/Д: ИД Владис, 2007. – 192 с., с илл.
- 12.Калинич М., Павловская Л., Савиных В. Рукоделие для детей, Минск «Полымя» - 1998. – 201 с.
- 13.Кольская М. А. Пэчворк и квилтинг - Харьков, Фолио, 2011. – 217 с., ил.
14. Кочетова С. В. Мягкая грушка. Игрушки с бисером / С.В.Кочетова. –М.: РИПОЛ КЛАССИК, 2001. – 40 с. – ISBN 5-7905-1036-1.
15. Кришпалева В. С. Вязание узоров крючком / В.С. Кришпалева. –М.: Легпромбьпиздат, 1987. – 168 с.

16. Кульська-Кришчечко М. Декоративні в'язані вироби / М.Кульська-Кришчечко. – К.: Техніка, 1985. – 136 с.
17. Максимова М. В. Азбука в'язання / М.В. Максимова. – М.: ПК «Ат-гач», 1992. – 56 с.
18. Молотобарова О. С. Кружок изготовления игрушек-сувениров: пособие для руководителей кружков общеобразовательной школы и внешкольных учреждений / О.С.Молотобарова. – М.: Просвещение, 1990. – 177 с. – ISBN 5-09-002664-5.
19. Наниашвили И.Н., Соцкова А.Г. Энциклопедия узоров. Семейная коллекция вязания крючком и спицами – Харьков: Клуб семейного досуга, 2009.
20. Наниашвили И.Н., Соцкова А.Г. Фантазии из бисера – Харьков: Книжный Клуб Клуб семейного досуга, 2008. – 256 с.: ил.+цв.
21. Наулко В.І. Культура і побут населення України: Навчальний посібник / В.Наулко, Л.А. Артюх, В.Ф. Горлечко. – К.: Либідь, 1993. – 288 с. (2-е изд.). – ISBN 5-325-00304-6.
22. Наш дом. – К.: Час, 1990. – Вып. 8.
23. Програма гуртка «Моделювання іграшок – сувенірів»: Навчальні програми з позашкільної освіти науково-технічного напрямку / за ред. Биковського Т.В., Шкури Г. А. – К.: УДЦПО, 2014. – В. 1. – 263 с.
24. Програма гуртка «Фольклорна лялька» / Укл. Л. М. Божко. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. – 84 с.
25. Радкевич В. О. Технологія вишивки: Підручник для учнів професійних, навчально-виховних закладів, педагогічних училищ, коледжів та позашкільних установ / В.О. Радкевич, Г.М. Пащенко; за ред. Н.Г. Нечкало. – К.: Вища школа, 1997. – 303 с.
26. Сахненко Е. Н. Игра в бисер. Рукоделие. Серия «О'Кей» / Сахненко Е. Н. - Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 256с.

27. Сорокина Л. М. Учись вишивать: Альбом 4 - е изд. доп. / — Сорокина Л. М. — К.: Рад. шк, 1988. — 79 с.: ил.
28. Традиційне й особистісне у мистецтві: Колективне дослідження за матеріалами IV Гончарівських читань / Відп. ред. М. Селівачова. —К.: УЦНК «Музей Івана Гончара», 2002. — 423 с.
29. Трудове навчання: Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. —К.: Шкільний світ, 2001. — 321 с.
30. Українська народна іграшка. —Львів, 1980.
31. Хазенбанк В. Сделай сам / В.Хазенбанк, Э. Хениш — Берлин: Фольк унд Биссен, 1990. — 176 с. — ISBN 3-06-282593-6.
32. Т. Б. Чижики Основы вязания спицами и крючком. Семейная коллекция вязания крючком и спицами. Харьков: Клуб семейного досуга, 2008.
33. Н. О. Чурзина Пальчиковые куклы для домашнего театра. — М.: АСТ; СПб.: Сова, 2007. — 31 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

34. Виховна роль іграшки, її історія. Українська народна іграшка [Електронний ресурс]: реферат. URL: <http://textreferat.com.ua/referat2.php?id=12130>. (Дата звернення: 18.10.2015).
35. Обрядовая кукла - мотанка 2 [Електронний ресурс]. URL: <http://what.in.ua/page/obrijadovaja-kukla-motanka-2>. (Дата звернення: 18.10.2015).
36. Лялька — мотанка - український народний оберіг: стаття / Гребенюк Н. [Електронний ресурс]. URL: <http://wiki.ciit.zp.ua/index.php>. (Дата звернення: 18.10.2015).
37. Плетіння бісером для дітей: практичні уроки [Електронний ресурс]. URL: <http://smnp.com.ua/pletinnja-biserom-dlja-ditej-praktichni-uroki.html>. (Дата звернення: 18.10.2015).
38. Нестандартные игрушки хенд мейд [Електронний ресурс]. URL: <http://svoimi-rukami.by/article-137-1.html>. (Дата звернення: 19.10.2015).

39. Кольори національної вишивки [Електронний ресурс]. URL: <http://folkukraine.com/news/world/kolori-nacionalnoi-vishivki-106-106/>. (Дата звернення: 19.10.2015).

40. Материалы и инструменты для вышивания [Електронний ресурс]. URL: <http://www.rukodelie.net/vyshivka-ukrainskaja/art003.htm>. (Дата звернення: 19.10.2015).

41. Обрядова лялька - символ культурної спадщини українського народу / Костюк М.О. (2-й випуск). [Електронний ресурс]. URL: <http://www.bizslovo.org/content/index.php/ua/koz-tvo/67.html?layout=blog>. (Дата звернення: 19.10.2015).

Додатки

КДЮТ «ЗОРЯНИЙ»

ВІДКРИТЕ ЗАНЯТТЯ

ГУРТКА «МОДЕЛЮВАННЯ ІГРАШОК – СУВЕНІРІВ»

Керівник гуртка:
Терешина Олеся Володимирівна

Бердянськ, 2015 р.

План – конспект відкритого заняття

Тема заняття: Виготовлення іграшок для лялькового театру.

Розрахована на 1 заняття (2 години).

Дата, час і місце проведення: 03.02.2015 р., 16.00 – 18.00, кабінет №3.

Учасники заняття:

- Група №1;
- Вік 6 – 13 років;
- Перший рік навчання;
- Кількість гуртківців - 15 чоловік.

Мотивація та актуалізація:

- ознайомитись з технологією виготовлення пальчикових іграшок;
- створити власними руками недорогі, гарні іграшки для пальчикового театру;
- вдосконалити навички у техніці вишивальних швів;
- розвиток творчого мислення;
- стимулювання інтересу до народних казок.

Форма організації: ділова гра.

Інструменти та матеріали: ножиці, голки для ручних робіт, дирокол, пробійник, шпильки портновські, наперсток, нитки, крейда швейна, простий олівець, тканина різних кольорів, намистини.

Обладнання: ілюстрації іграшок для пальчикового театру, картки технологічної послідовності обробки пальчикових іграшок, таблиці «Ручні стібки та строчки», «Види оздоблювальних ручних швів», технологічна карта «Лягушка – квакушка».

Література:

1. Н. О. Чурзина «Пальчиковые куклы для домашнего театра». – М.: АСТ; СПб.: Сова, 2007. – 31 с.

ПЛАН ЗАНЯТТЯ

I. Вступна частина.

II. Основна частина.

- 1). Теоретична частина.
- 2). Техніка безпеки.
- 3). Визначення головного завдання та координація дій.
- 4). Перевірка знань та вмінь.
- 5). Практична робота.

III. Заклучна частина.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. ВСТУПНА ЧАСТИНА.

- *Добрий день, я рада вас бачити! Сьогодні ми продовжуємо знайомство з темою «Виготовлення іграшок для лялькового театру». Але в нас буде не звичне заняття, а заняття ділова гра, на якому ми змоделюємо роботу експериментального цеху швейної фабрики.*

- *На нашу фабрику поступило важливе замовлення виготовити іграшки для пальчикового театру. А саме у експериментальному цеху починається підготовка швейних виробів до запуску у виробництво. До його складу входять: конструктор, технолог, розкрійники та швачки, а всю їх роботу контролює начальник відділу технічного контролю (роздаються бейджки з розподілом ігрових ролей).*

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА

1). Теоретична частина.

Пальчиковий театр - це унікальна можливість розташувати казку на долоньці, в якій ви зможете зайняти, роль будь - якого героя.

Пальчикові іграшки можуть виготовлятися з дерева, паперу, картону, зв'язані гачком та спицями, та зшиті з тканини.

Дерев'яні пальчикові іграшки можуть виглядати як крихітні голівки персонажів, а можуть бути цілою фігуркою з головою, тулубом, руками, ногами або лапками (якщо це тварина). Можна зустріти навіть дерев'яного Змія - Горинича з трьома головами.

А ось справжні майстрині можуть зв'язати іграшки для пальчикового театру.

При виготовленні пальчикових ляльок з паперу чи картону в основі іграшки роблять отвори для пальців, так з'являється лялька, яка крокує (розповідь супроводжується відповідними ілюстраціями).

- Ну а ми з вами будемо виготовляти ляльок з тканини за мотивами однієї народної казки, назву якої ви назвете мені згодом.

2). Техніка безпеки.

- Перед початком роботи на фабриці кожен працівник проходить інструктаж, ну а я нагадую вам техніку безпеки під час роботи (відповідно інструкціям № 5,7).

3). Визначення головного завдання та координація дій.

- Конструктор у експериментальному цеху розробляє лекала на виріб (гуртківцям демонструються конверти з шаблонами, які роздаються для подальшої роботи). Після цього свою роботу розпочинає технолог, він складає технологічну послідовність на обробку виробу та контролює процес дотримання до неї (технологу передаються картки з технологічною послідовністю). Група розкрійників виконує розкрій виробів. Матеріали до них поступають із підготовчого цеху (гуртківцям передається коробка з написом «Підготовчий цех» яка, містить матеріалами для роботи). Збір частин виробу у одне ціле виконують група швачок.

4). Перевірка знань та вмінь.

Питання для опитування:

1. Які ви знаєте види оздоблювальних стібків?
2. Як розташовувати шаблони на тканині, для правильного розкрою?
3. Як закріплюють нитку на початку та в кінці строчки?

5). Практична робота.

Виготовлення пальчикової іграшки виконується згідно технологічних карт.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА.

Голові ОТК пропонується заповнити таблицю «Відповідності зовнішнього вигляду виробу ескізу».

Підведення підсумків роботи та обговорення результатів гри.

ТЕХНОЛОГІЧНА КАРТА

«ЛЯГУШКА-КВАКУШКА»

Матеріали та інструменти: фетр жовтого, салатового та зеленого кольорів, нитки швейні зеленого, салатового та червоного, чорного кольору, чорні намистини, крейда, ножиці, голки для ручних робіт.

ХІД РОБОТИ:

1. За допомогою шаблонів вирізаємо деталі іграшки.
2. Пришиваємо намистинки до передньої частини іграшки, утворюючи очі. Тією ж ниткою вишиваємо носик.

3. Червоною ниткою швом «назад голка» вишиваємо ротик.

4. Салатовою ниткою пришиваємо животики.

5. Зеленою ниткою пришиваємо лапки.

6. Зшиваємо між собою передню та задню частину іграшки.

7. Пальчикова іграшка готова!

